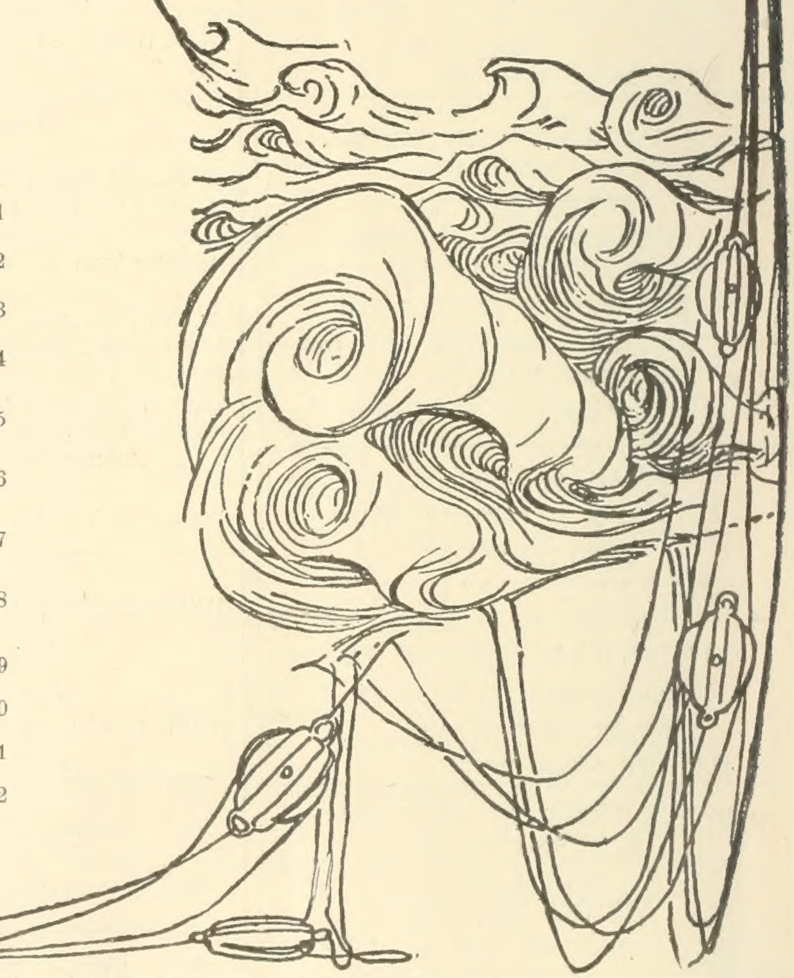
שנה שביעית — HATOREN — גליון מג (רמג)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי



התוכן

1. שמריה לוין.
2. ג'יימס רוטשילד.
3. לואיג'י לוצאטו.
4. עתון יומי עברי באמריקה.
א. שמרלר.
5. היער (לחמשה־עשר בשבט).
אברהם שוער.
6. מכתב מאוסטריה.
יציב.
7. למוד כתבי־הקודש בבית־הספר (י).
חיים יצחק בונין.
8. גלוי־דעת.
מרדכי מ. קאפלאן.
9. חדשות ומאורעות.
10. התנועה הלאומית.
11. שונות.
12. פיליטון: חיים (קטע מספר זכרונותי).
ד"ר ליאון סלונימסקי.

Vol. VII — New York, January 21, 1921 — No. 43 (243)

HATOREN
Published Weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One Year—$4.00 Six Months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One Year—$4.50 Six Months—$2.25
Single Copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post office at N. Y., N. Y., under the Act of March 3, 1879

מחיר גליון 10 סנטים

חיים מרגלית   רחל גולדברג

מאורשים

צפת, ארץ־ישראל. מיניאפולים, מינ.

ברכה מקרב לב לידידנו
מר חיים מרגלית
ולארושתו
מרת רחל גולדברג
ד"ר ג. י. גורדן ובני־ביתו.

ברכות מאליפות לידידי
מר חיים מרגלית
ולארושתו
מרת רחל גולדברג
מנחם ראטנר,
מזכיר תה"ת דמיניאפולים.

מי שברך אבותינו הוא יברך את
חברנו
מר חיים מרגלית
לארושיו את תלמידתנו־חברתנו
מרת רחל גולדברג
ויזכו לעלות לציון במהרה בימינו.
אליהו אבן, מנחם הליצר,
חיה לויטן, אהרן קס.
מיניאפולים, ד' שבט, תרפ"א.

אגודות האלומני של תלמוד התורה דמיניאפולים, מינ.
מברכות את האדון
מר חיים מרגלית
ואת ארושתו — חברתנו
מרת רחל גולדברג
בחיים של טובה בארץ האבות.
הועד הכולל של האלומני,
מרדכי שפירא, יושב־ראש.

תלמוד התורה דמיניאפולים מברך את
מר חיים מרגלית
ואת ארושתו
מרת רחל גולדברג
והיו ימיהם מאה ועשרים שנה. הועד.

שמואל כץ   מרים פוגלמאן

נשואים

ירושלים — פטרסון, פאסייק, נ.־דזש.

Vol. VII New York, January 21, 1921 No. 43

התרן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן ברייניו

שנה שביעית ניו־יורק, י"ב שבט, תרפ"א גליון ארבעים ושלשה

שְׁמַרְיָה לֶוִין

בימי הצפיה הארוכה והקפאון המלא שממון אשר בּאו להציוניות בּאמריקה בּא אלינו, בּשבוע העבר, מארץ־ישׂראל, דרך לונדון וקנדה, הד"ר שמריה לוין, סמל התּנועה והתרוממות הרוח בּעולם היהודי בּכלל ובעולם הציוני בּפרט.

בּכל שנות מלחמת־העולם ישב אתּנו שמריה לוין בּתור ציר הציוניות העולמית. בּאותן שנות המצוקה והפסק החבּור בּין חלקי האומה העברית בּכלל ובין ההסתדרויות הציוניות שבּארצות הגולה בּפרט — בּאותן השנים היה הד"ר לוין החוליה היותר חיה שבּשדרה הציונית אשר בּגוּף אומתנו, השדרה שלא נכפּפה וחוליותיה לא נתפּקקו מפּני כל הרוחות והזועות שבּעולם גם בּטרם בּוא ההכרזה הבּאלפורית.

והרבּה תודה אָנו חייבים לשמריה לוין על שבּאותן השנים, שנות המלחמה, שישב אתּנו, התרוממה ההסתּדרות הציונית בּאמריקה למרום מדרגתה ותפשה מקום בּראש, ולולא היא, הסתּדרותנו בּמדינה זו, כּי אז היה נחרב כּל הישוב העברי, הישן והחדש, בּארץ אבותינו.

בּמשך שנתים הימים שעזב אותנו הד"ר לוין עבד עבודתו הציונית בּלונדון עם מנהיגי תנועתנו. אחר החלטת סאן־רימו עבר, כּמלאך מבשר תּחיתנו, בּארצות הגולה, בּפולניה, אוסטריה, גרמניה וציכו־סלובקיה. הוא ראָה את עני עמנו ואת חורבּנו הגדול וגם את תּקותו הגדולה והיחידה לשוב לציון ולבנות את בּיתו הלאומי. ובכל מקום בּואו עודד והרים את הרוחות, והיה כּמבשר את בּוא היום הגדול. מארצות ההרס והכּליון שב לארץ־ישׂראל להשתקע בּה. שם ראָה בּעיניו את העבודה הקדושה ואת מסירת־נפשם של חלוצי עמנו, אשר בּדמי לבבם ירמיבו את אדמת אבותינו, „יפנו דרך ויישרו בּערבה מסילה".

ואם העומדים בּראש העבודה הציונית ראו צורך מיוחד להטריד את הד"ר לוין, שכּבר שבע נדודים בּשביל התחיה הלאומית, מחוף מנוחתו, מארץ אבותינו, ולשלחו ליהודי ארצות־הברית וקנדה, אין זאת כּי מלאכות גדולה הוטלה עליו. ושמריה לוין הוכיח לא אחת, כּי יודע הוא למלאות את התּפקידים הגדולים שהציוניות העולמית מטלת עליו מזמן לזמן. דבר זה הוכיח בּקיץ העבר גם בּפראג בּועידת „צעירי ציון".

הד"ר לוין לא השמיע עוד לפני הקהל הציוני הגדול בּאמריקה את דבר שליחותו הפעם אלינו, אבל בּכל מקום שנגלה בּקהל ורק ראוהו, כּבר הריעו לקראתו וקבּלוהו בּשמחה רבּה. בּימי הקפאון והשממון האלה להציוניות בּאמריקה מחכּה ומשתּוקק הקהל היהודי הגדול בּצמאון רב לדבריו של הד"ר לוין חביבו. מפּיו מקבּלים גם תּוכחות קשות כּ„יסורים של אהבה".

אָנו מקוים, כּי אָחינו הגדול הזה יכניס זרם של חיים חדשים בּתוך השדרות הציוניות הרחבות.

גֶ'יימְס רוֹטְשִׁילְד

ועוד אורח חשוב בּא בּשבוע זה אל אמריקה הציונית בּשם ה„מועצה הכּלכּלית" לבנין ארצנו: הבּארון ג'יימס רוטשילד מפּאריז. אורחנו זה הוא עדיין פּנים חדשות בּעולם היהודי והציוני. אבל יחוס אָבות יש כּאן. אורחנו הוא בּנו הבּכור של אדמונד די רוטשילד, שהעם העברי עטרהו זה כּארבּעים שנה בּשם „הנדיב הידוע". הישוב החדש בּארצנו נוסד והתקיים עשרות בּשנים הודות לנדיבותו הנפרזה ולמסירותו הגדולה, שלא נחלשה מעולם, של היהודי הגדול הזה, אשר היה הראשון והיחידי בּין כּל עשירי עמנו ורוזניו אשר הניח את אבן־הפּנה לבנין עדי־עד בּארץ אבותינו, ואשר ראָה שם עתידות גדולות לתחיתנו הלאומית. שמו של אדמונד רוטשילד הוא יקר וקדוש לכל בּני עמנו בּארצות הגולה וביחוד בּארץ־ישׂראל.

ג'יימס רוטשילד בחר ללכת בדרכי אָביו, אף כי קשה מאד, כאשר הודה הבן בעצמו, ללכת בדרכים אלה, יען כי לזה דרוש לב רחב כ„פתחו של אולם".

בפעם הראשונה נתפרסם שמו של ג'יימס רוטשילד בעולמנו על־ידי נאומו העברי שנשא בלונדון, לפני יותר משנה, על אחת האספות הציוניות הגדולות, שבאו אליה גדולי היהודים והנוצרים. אחד הרוטשילדים נואם עברית בקהל גדול בבירת אנגליה — זה היה נצחון גדול להתחיה הלאומית בכלל ולהתחיה העברית בפרט. זה עשה רושם כביר. ג'יימס רוטשילד היה בלויתו של חיים ווייצמאן בבקורו הרשמי הראשון בארץ־ישראל אחרי הכרזת באלפור (אָז, בימי עלות השחר הלאומי, כשהניח ווייצמאן את אבן־הפנה, על הר־הצופים, לבנין האוניברסיטה העברית). זמן ידוע היה אורחנו זה אופיצר בגדוד העברי שבארצנו.

מלאכותו של ג'יימס רוטשילד באמריקה היא מעשית: להניע את עשירי עמנו בארץ זו להשתתף בכספם בבנין ארצנו. בתור אחד מחברי ה„מועצה הכלכלית" הציונית, שבראשה עומד סיר אלפרד מונד, אחד מחברי המיניס־טריום האנגלי, בא ג'יימס רוטשילד לאמריקה לעשות תעמולה בחוגים יהודיים ידועים לשם בנין ארצנו. בחוגים הללו יש צלצול מיוחד להשם רוטשילד, והוא גם נותן ערבון לאנשי המעשה, כי העבודה בציון יש לה יסוד מוצק. וזהו חזיון חדש בעולמנו: אחד הרוטשילדים, בנו בכורו של הגדול והזקן שבהם, שחרת שמו בדברי ימינו באותיות של אלמות, לוקח עליו תפקיד של עושה תעמולה לרעיון תחית ישראל על אדמתו (בדרך אגב הוא עושה תעמולה גם להשפה העברית)! אין בכחו של רוטשילד זה לפעול על ההמונים הגדולים, אבל, נקוה, כי יעלה בידו לפעול על היהודים העשירים במדינה זו, כי ישתתפו בכספם בבנין ארצנו. מלבד שרוטשילד זה הוא ציוני נלהב, והד"ר ווייצמאן קרב אותו אל עבודתנו הלאומית, הנה יודע הוא גם את לשון המספרים ובר־סמכא הוא בעולם המעשה.

נקוה, כי המלאכות של הד"ר לוין ומלאכותו של הבא־רון ג'יימס רוטשילד תהיינה מתאימות ומכוונות יחד להמטרה הגדולה: להביא בהסכם גמור את העבודה הציונית של אמריקה עם העבודה הציונית של ההסתדרות העולמית. וסוף־סוף תחל תקופת המעשים הכבירים לבנין ארצנו, ולא נאחר, חלילה, את השעה הגדולה. וברוכים יהיו הבאים בשם תעודה לאומית זו.

לואיג'י לוצַטו

עם חתימת הגליון לדפוס נתקבלה בשורה טלגראפית משמחת, כי אָחינו לואיג'י לוצאטו, מי שעמד בראש המי־ניסטריום באיטליה, הודיע בימים האחרונים תשומת־לב וחבה מיוחדה להציוניות. ידיעות מעין זו נתבשרו פעמים רבות ושונות על־אדות התקרבותו, או חבתו, של ליצאטו אל הציוניות, אולם בכל פעם נתבדו המודיעים. הפעם רוצים אָנו להאמין, כי יש יסוד נכון להבשורה האמורה. ואם אמתה היא, אָז יש לה חשיבות רבה. לוצאטו הוא אחד המומחים היותר גדולים בעולם בנוגע לשאלות כלכליות וביחוד במקצוע השאלות הקרקעיות. אם יכנס לוצאטו, ולא רחוק עתה הדבר מהאמין, לתוך ה„מועצה הכלכלית" הציונית בתור אחד מחבריה, אָז יש בידו להרים את ערכה ולהרחיב את היקף עבודתה והשפעתה. זה שנים רבות השתדלו מעברים שונים למשוך את לוצאטו אל העבודה הציונית (אחרי מות הרצל היו כאלה, שהציעו לפניו לעמוד בראש ההסתדרות הציונית העולמית, בהאמינם, כי קרוב הוא אלינו ברוחו ובנפשו), ולשוא היה כל העמל. הוא נשאר מן הצד, מחוץ למחננו, אף אם לא נגדנו. אולם אחרי החלטת סאן־רימו, אחרי שהכרזת באלפור נכנסה בגדר חוק בין־לאומי ואחרי שממשלת אי־טליה הודיעה מאָז חבה גלויה להציוניות וגם עזרה לנו בהשגת תביעותינו הלאומיות, נשבר הקרח בלבו של לו־צאטו היהודי הזהיר, הירא וחרד על איטלקותו. לא עוד אותה הקרירות, אותו שויון הנפש ביחוסו לבנין ארץ

חַיִים

(קטע מספר זכרונותי).

מאת

ד"ר ליאון סלונימסקי.

...וזוכר אני כמו עתה את היום ההוא, שבו התעוררתי לתחיה ומני אָז נגזלה מנוחתי!

היום היה אחד מימי האָביב. הימים הלכו וגדלו ומזג האויר הלך וחם. השמים התרחבו והזדכבו. ואני באתי אָז מבית־המדרש תמים ורך בלי כל התעוררות פנימית. הכל גם בי ושקט מוחלט שלט בכל חדרי נפשי, בכל אפני חיי, ופתאום והיא לנגד עיני. אותה ידעתי זה שנים אחדות ומעולם לא שמתי אליה לב. היא היתה מבאי ביתנו לעתים קרובות, אבל מעולם לא באתי אתה בדברים. עיני כמו מחו מראות את גזרת מבנה גוה, את קוי פניה הדקים, את עיניה תכלת העמוקות בלי קץ, את שערותיה־משי השחורות, המסולסלות, שנתנו לוית־חן להחכליליות השפוכה על לחייה, לחוט השני המקיף את שפתותיה הרעננות; ובאותו יום, לא ידעתי מה היה לי, עיני נפקחו, השמים נתבקעו ואראה את ההוד והנצח השפוך על כל—על העולם, על האנשים, על השדות ועל האילנות, על החיים ועל הדוממים. הכל נהפך בי לשירה נעימה ונצחת. כל עצם, כל חי שר בפני עצמו וכל הקולות האלה יחד התלכדו ויהיו למנגינה אחת משותפת לכולם. בלבי הרגשתי את תרועת שברי הקולות שבשירה העולמית והבלתי־נפסקת. עונג ושירה בכל מכל...

ומני אָז נגזלה ילדותי ובזה רק „היא" היתה בעוכרי. בבואי הביתה — לא אזכור בדיוק איך היה הדבר, ואני ישבתי אל השלחן בטרקלין ו„היא" למולי. היא ישבה על הדרגש נשענת על גבו; ידה הימנית היתה מונחת על המשענת. בחיים יש שמדברים קטני־ערך למהפכות גדולות תוצאות. לוא היתה השפחה בבית־המבשלות ותתן לי את ארוחת־הצהרים, כפי

אבותינו. כבר יש הסכמה גמורה בין הציוניות והאיטל־קות. אין כל חשש, כל צל של ניגוד בין העבודה בעד ציון ובין איטלקותו הגדולה.

והנה העובדות היותר מכריעות (ואנשי מדינה מטפוסו של לוצאטו נכנעים רק מפני העובדות הקיימות): **התמנותו של סיר הרברט שמואל לנציב העליון של ארץ־ישראל (שבשביל משרתו זו וותר על התמנות יותר גדולה) ועמידתו של סיר אלפרד מונד, שהיה לציוני גמור בכל** נפשו, בתור ראש ה„מועצה הכלכלית" על־יד ההסתדרות הציונית העולמית, — **העובדות האלה השלימו, כפי הנראה, את השנוי לטובה במהלך רוחו של חכם־המדינה הזקן בנוגע להציוניות. יהודים מסוגו, מחוגו, כבר נכנסו** בפנים — הישאר הוא בחוץ?

עתון יומי עברי באמריקה

מאת

א. שמרלר.

עובדה ידועה היא, שכל נסיון מעשי שהוא מבוסס על יסוד נכון, יש בידו לעלות ולהצליח. בלי יסוד מוצק יפול הבנין גם כבוא רוח סערה קלה. אך על־פי הרוב תלויה הצלחתו של כל נסיון מעשי חדש לא רק בהיסוד לבד, כי־אם גם בכשרונה ובחריצותה של ההנהלה; וביחוד אם הנסיון נעשה בסחורה, שאין הקונים קופצים עליה. אם אין סדר ומשטר נכון בההנהלה, אם אין עין חודרת לפקח על כל הענינים הנעשים בבית ובחוץ, לחקור ולדרוש אחרי התקונים והשנויים שהזמן דורשם, אז לא רק שהיסוד, גם אם חזק הוא, לא יועיל להתקדמותו של הנסיון, כי־אם גם יראו אחרי זמן קצר סדקים ובקיעים בגוף בנינו. כל שכבה ושכבה תתפרד מעל רעותה, והמסד המוצק יהיה נוטה לנפול. היסוד בלי הנהלה נאמנה וחרוצה הוא לבלי תועלת; אולם מצד השני גם ההנהלה היותר מצוינה בלי יסוד נכון אינה יכולה לעמוד ולהתקיים זמן רב. הא בהא תליא. מטעם זה לא הצליחו כל הנסיונות שנעשו עד כה בארצנו להוציא עתון עברי יומי לאור. בכל פעם חסרו שני העמודים הראשיים: יסוד נאמן והנהלה מוכשרה. על שמות וצירופים הונח היסוד, ועל נשמות ערטילאות המרחפות באויר נבנה ההיכל. הארדיכאל לא התוה את התכנית כראוי, הבנאי לא הבין את מלאכתו אשר לפניו, והמנהל לא השתמש בכל האמצעים הדרושים, כדי לחבב את „סחורתו" על קוניה. לא ארכו הימים וההיכל שהיה תולה באויר או נבנה על אדמת חול התפורר ונשא ברוח.

כדי ליסד עתון יומי עברי ולהעמידו על בסיס נכון וקיים צריכים ליסד חברה בת מאה אלפים דולארים, שתוציא ארבעת אלפים מניות, עשרים וחמשה דולארים כל אחת. המחיר של כל מניה יהיה שלשים דולארים, חמשה דולארים יותר מערכה האמתי, והסכום הכולל יעלה למאה ועשרים אלפים דולארים. מאה אלפים, ערך המניות, יהיו מונחים בתור הון יסודי, שאסור לנגוע בו. עשרים אלף דולארים הנותרים ישמשו לכל ההוצאות וההכנות שתהיינה דרושות ליסוד המפעל. אם ההוצאה תעלה על ההכנסה בשנה הראשונה או בשנה השניה, תמלא ההכנסה של קרן־היסוד, שתעלה לערך שמונה או עשרה אלפים דולרים לשנה, את החסרון, ואם יצליח הנסיון, יקבלו בעלי המניות את ה„דיבידנד" המגיע להם מדי שנה בשנה. וועד של שמונה אנשי מעשה מפורסמים בקהל, ארבעה מניו־יורק וארבעה מערי־השדה, יהיו אחראים בעד בטחונן וערבנן המלא של המניות, למען אשר ידעו הקונים, שאינם מניחים את כספם על קרן הצבי. ובנוגע להועד אין בזה באמת שום אחריות, מפני שאסור יהיה לנגוע בקרן־היסוד, כל הסכום מחויב להיות שלם תמיד ושקוע באופן בטוח, והעתון לא יחל לצאת לאור עד אשר תמכרנה כל המניות בסך של מאה אלפים דולארים. אם לא תמכרנה כל המניות במשך שנתים ימים, אז הכסף יושב לבעליו עם

שרגילה היתה לעשות תמיד בבואי מבית־המדרש, אז יוכל היות, כי לא ישבתי אל השלחן בטרקלין ולא הרימותי את עיני ומבטינו לא נפגשו. ואז אולי לא הייתי מה שהנני?... אבל הדבר הזה כמו „נגזר ממרומים"...

בבית שררה דממה ואני כמו התעוררתי, כי קוי השמש זרחו ודרך השמשות השתרעו על השלחן באלכסון, הולכים ומגיעים עד פנת הבית. עיני התכווצו משטף האור הרב שפרץ לפתע פתאום. ואחרי עבור זמן־קט ראיתיה ו„היא" מאירה אלי את פניה. שחוק מרחף על שפתותיה והיא מבטת אלי — עיניה כה התרחבו ברגע זה — ואת המבט הזה לא אשכח לעולם! בו היה די כח לנתק את מוסרות העבר וכבליו ובעת ובעונה אחת לקשרני בקשר של קיימא לחיים שיש בהם חיים. עיני הביטו נבחן וזרם של חיים חדשים התפרץ אל תוכי. המבט לא האריך יותר מרגע אחד ואוריד את עפעפי. רטט חלף בכל גוי ואודם כסה את פני. לבי היה כמרקחה וסער התחולל בו. רגשות חדשות שטפוני כשטף מים כבירים ולא יכולתי להשתחרר מהן. מה מאד חפצתי באותו הרגע להרים את עיני ולהעיפן בה, אבל לא יכולתי, יען נדמה לי, כי מתבוננת היא בי, ולבי שאף בעונג, כי תביט עלי עוד רגע...

ימים אחדים לא ראיתיה, אבל היא כבר חיתה בלבי. בשבתי בבית־המדרש ובלמדי בהתמדה רבה, והנה איקלע לי קושיה חריפה שיש להתפלפל ולהתעמק בה הרבה ואחרי שקלא־וטריא עיונית להוציא לאור עולם פנינים ואבני־שוהם, שהיו עד כה נסתרים, חבויים ומכוסים, והנה אני כבר עיף ויגע, תמונתה רחפה לפני עיני רוחי.

חזיתיה בתמונות חליפות, והנה היא מבטת אלי בעינים מלאות אורה, אבל מבעדי קוי הברק האלה **נראה סבל יסורים** וענוי פנימי. פניה נפלו, כחשו, אבל שרטוטיהם הדקים עוד נתיפו על־ידי זה. הברק הממלא את עיניה ניצוצות מזהיר וחודר ללבי. מבטה — מה מביע הוא עתה יגון ודאגה! אבל יחד עם זה אומץ לב לשאת ולסבול מבלי להכנע.

בוקר. הנה היא שוכבת במטתה. הוילון הורם ואלומות

רבית, שנים או שלשה אחוזים למאה. מכירת המניות תהיה באופן זה קלה לפי דעתי; הקהל העברי יחוש בנפשו וידע, כי לא נתן את ממונו בתור נדבה, רק השקיע אותו בנסיון מעשי באופן בטוח, ולא יפסידו לעולם; ומלבד זה ירגיש, שהוא עושה דבר טוב לתועלת עמו ושפתו, כי המוסד איננו קנין יחיד, כי־אם קנין כל העם כולו. למכירת ארבעת אלפים המניות נחוצים לכל היותר אלפים קונים, ואין שום ספק בלבי, כי בכל רחבי אמריקה תמכרנה כולן במשך שנה אחת. על יסוד כזה אפשר לעתון יומי עברי לעמוד ולהתקיים, ככל העתונים היומיים בשפות אחרות, בתנאי אם תהיה לו גם הנהלה מוכשרה, היודעת מה שהזמן והמקום, התנאים הכלכליים והרוחניים דורשים ממנה.

אָמרנו למעלה: „ואם יצליח הנסיון, יקבלו בעלי המניות את ה„דיבידנד" המגיע להם מדי שנה בשנה". ידעתי, כי הפסימיים אשר בקרבנו יצחקו בלבם בקראָם את הדברים האלה ויאמרו: „אי־אפשר לעתון יומי עברי להתקיים פה בארצנו בשום אופן, מפני שמספר הקוראים עברית קטן הוא עד מאד. על כן צריכים לברוא בראשונה אטמוספירה עברית ולהפיץ בקרב יהודי אמריקה את ידיעת השפה העברית. בינתים אי־אפשר לעשות מאומה". אבל ההוכחה הזאת אין לה שום יסוד. אָמנם מספר הקוראים עברית במדינה זו הוא באמת קטן, אבל מספר היודעים עברית הוא גדול עד מאד, ואילו היו כל אלה היודעים עברית גם קוראים עברית, היו יכולים שני עתונים יומיים לא רק להתקיים, כי־אם גם לעשות פרי ולשלם לבעלי המניות דיבידנדים הגונים בכל שנה ושנה. אולם במי האָשם, שרוב היודעים עברית אינם קוראים עברית? לצערי, עלי להגיד, שרוב סופרינו הצעירים פה באמריקה אשמים בדבר! גבורי העט האלה כותבים עברית בשפה כבדה ובלתי־מובנה, וגם אלה מהם היודעים לכתוב עברית צחה וברורה, משתדלים בכל זאת לעשות כמעשה הראשונים ומשתמשים במלים ובבטויים, שאינם ידועים ואינם מובנים לבעלי־בתים פשוטים, שהמלונים המודרניים חסרים להם, או שאין להם פנאי לחקור ולדרוש בהם אחרי כל מלה קשה ובלתי־רגילה, אשר אבותיהם ואבות אבותיהם לא שמעו ולא ידעו אותה מעולם; והמלים הקשות והבטויים המשונים והכבדים מעכבים את הקריאָה על הקורא העברי הפשוט. ובאמת, איה הקורא שיאחז את העתון העברי בידו האחת והמלון בידו השניה, בנסעו ממשרדו לביתו בבורו־פארק או בפלאטבוש? העתון החפץ למלא את תפקידו, להשפיע על חוג קוראיו השפעה נאמנה, משתדל לדבר אליהם בשפה מובנה ובהרצאָה נוחה ורצויה, המושכת את לב הקורא אחריה, עד שהוא מתרגל אל עתונו ומרגיש את הנחיצות לקרוא בו יום־יום, ולא רק פעם אחת בשבת, בשעת הפנאי, עם המלון בידו. איני יודע, אם סופרינו אלה אינם מבינים את נפשם של אנשי המעשה הפשוטים (והם רוב הקוראים העברים), או שהם עושים זאת בכוונה מיוחדה, ככהני מצרים שכתבו בכתב החרטומים רק בעד כתה של מלומדים, והשתדלו להחזיק את יתר העם בחשכת הבערות. אָכן, האמת ניתנה להאָמר, כי העריכה של העתון, שהיא חלק גדול מגוף ההנהלה, אשמה עוד יותר בדבר, בקבלה מאמרים כתובים בסגנון כזה, ותחת לחבב את עתונה על הקוראים, היא עושה את ההפך. יש לכל הפחות פה בארצנו חמשה ועשרים אלף יהודים, היודעים ואינם קוראים עברית מטעם הנזכר. דים חמשה־עשר אלף קוראים תמידים לעתון יומי שיתקיים ויעשה פרי. ההצלחה של הנסיון תלויה לא רק ביסוד נאמן, כי־אם גם בהנהלה מוכשרה. אם נדבר אל הקוראים בשפה מובנה וברורה, אָז אין ספק, שחוג הקוראים העברים יתרחב מיום ליום. אם הנסיון להוציא עתון יומי עברי יתבסס על יסוד חזק וההנהלה תהיה מוכשרה וראויה לתעודתה, אָז בודאי יעלה ויצלח, העתון יפרח וישנה משנה לשנה; ערך שפתנו וספרותנו יגדל בעינינו אָנו וגם בעיני שכנינו, ובעלי המניות יקבלו מעת לעת דיבידנדים הגונים.

קוי אור כבר משתרעות בהדרה על קירותיו ועל רהיטיו, והיא שוכבת, ראשה שקוע בכר ושערותיה פרועות ומתפתלות על המכסה הלבן, וקווצות אחדות מקיפות את לחייה. עיניה עדיין עצומות. הקוים נופלים עליה ולבה ער ושחוק מרחף על פניה. שפתותיה נפתחות ומביניהן נראה שתי שורות שנים לבנות וקצובות. לבה דופק והיא חולמת והוזה! ראשה הקטן בין גלי ים השערות השחורות — מה נהדר ונפלא המראה!

... והנה אחד הלומדים עובר לפני והתעוררתי. עיני תועות הנה והנה.

מה רב מרחק עולמו הוא מעולם דמיוני — עולם החיים. ולבי עלי יכאב ואחזני רגש חרטה על שבטלתי מלמודי, וחטאתי בהרהורים רעים והסטרא־האחרא אוספתם תחת כנפיה. ומיד יאחזני בולמוס ההתמדה ולומד אני שעה ושעותים בהתנועעות עצומה ובקול רם. והקול הולך וגדול, הולך וחזק במדה זו שבלבי פנימה יתזק הקול הקורא אותי לחיים ולאור. ואני מגביר את קולי להחריש ולשכך את סערת רוחי פנימה. העויות פני ותנועות ידי הולכות ורבות, אבל לשוא כל אלה, כי אין בכחי לגרש ולעקור מלבי את מה שכבר הכה שורש בו.

ימים אחדים עברו וסערת נפשי הלכה והתחדשה, הלכה וגברה. ופעם אחת בלמדי, זה היה בין הערבים, ובלבי התעורר חפץ עז ונמרץ לראותה פנים. זוכר אני את המלחמה העזה בלבי: „אם ללכת"? „אם לחדול"? ובחשבי כה וכה והנה לא אדע איך נהיה הדבר ואני סגרתי את הגמרא ואלך הביתה — לבי הגיד לי, כי „היא" עתה בביתנו. לא חשתי ולא הרגשתי בהליכתי ובקרבתי אל מטרתי, כי עד בואי לביתנו הייתי עוד מלא ספקות, רעיונות ומחשבות רצוצות „ללכת אם לא"? נגשתי אל דלת ביתנו. ידי רעדה בנגעה בכפות המנעול ואָבוא הביתה. והנה היא יושבת על הדרגש. היא היתה שקועה במחשבותיה ובבואי עוררתיה מהזיותיה, ותשאלני: „האתה זה הוא?"

ומני אָז החלה בי מלחמת החיים. המלחמה עזה וקשה מאד. הרע והטוב, אוכמתא וחורתא, מתגברים זה על זה תלופות. אבל לי יקרים גם הרע וגם הטוב — כי חייתי.

ווילנה — ניו־יורק.

הַיַּעַר

(לחמשה־עשר בשבט).

מאת

א ב ר ה ם   ש ו ע ר.

א.

בחמשה־עשר בשבט, בראש השנה לאילנות הלכתי לי היערה.

לבי צקון לחש, ולבכות בקשתי...

לא רחוק מביתי עומד לו הפרדס הגדול. מלא גם הוא עצים, פרחים וצמחים; סלולות בו מסילות ישרות מרוצפות ומודרכות היטב, וספסלים שם ירוקים, וכסאות שם רחבים ופנסים שם של אלקטרון — לא הלכתי אל הפרדס.

כי, כשאני מבקש לבכות, להוריד דמעות, אין אני הולך אל ה„היכל". מבקש אני לשפוך את מרי שיחי, לעמוד בתפלה לפני אל אלהי אבותי, לבקש רחמים מלפניו עלי, על בני, על עמי — ובהיכל כל־כך יפה, מגוהץ, נוצץ... חלקים שם פניו של החזן, קשה ומגוהץ צווארונו של ה„רביי", מקושט ביותר ארון־הקודש שם. מעורים את עיני פטורי הציצים של זהב כלי הקודש, מחרישים את אָזני המצילות והפעמונים שעל ספרי־התורות וככובד האבן ונטל החול מכבידים עלי כתרי התורה הגדולים, — אין אני יכול להתפלל שם!

והלא אחים המה לי היאהודים, עצמי ובשרי המה — ומתנכרים המה לי ומתנכר אני להם...

והפרדס מזכירני את ההיכל שלהם, אילנותיו — אילנות־יאהודים המה לי.

גזוזים המה, עשויים המה, מגוהצים ומיופים המה, עומדים בשורות, בשדרות ישרות. מלבלבים הם על־פי הפקודה, נושאים פירות כמצווה עליהם, נותנים ריח כטוב בעיניו של אדון הפרדס, צומחים המה במקום שמסמנים להם, גדלים המה לפי המדה והקצב — אין את נפשי לנטיעות כמו אלה!

אָהבתי את היער, אָהבתי את האילנות הגדלים מעצמם, אוהב אני את הנתיבות העקלקלות שדרכו אותן אובדים, נדחים; יקרות לי המסילות, שסללון התועים, מבקשי דרך למו...

אין אני אוהב את האש הסגורה בפנסי זכוכית ובדולח, האש הנדלקת ברגע אחד כמימרא על־ידי לחיצת איזה כפתור ונכבה מיד על־ידי אותו הכפתור, — האש צריכה להיות אש!

את האש צריך להעלות, לטרוח הרבה עד היותה למדורה, והמדורה צריכה להיות גדולה, בוערת, לוהטת, אוכלת... האש חייבת להיות מלהיבה, מאירה וצורבת לכל הקרוב אליה...

ואין רע, אם ממדורת האש יעלה ויתמר עשן שחור, מתאבך ומשחיר ומאפיל לפעמים והעינים דומעות... ואין רע, אם העצים מתפקעים בקול גדול ומתיזים קצף לבן רותח, — כי על כן אש היא ודרכה בכך...

ואם המצא ימצאו ביער עצים יבשים, — אין רע ואם שכיחים שמה עצים שבורים, עקומים ומסובכים, — אין ההפסד מרובה, וגם כי אראה שם אילנות, שנהפכו ונעקרו מאדמת גידולם באונס או ברצון — אין אני מתירא. טובים המה לי מאותם הגזוזים, יקרים המה לי מאותם המקוצרים או המארכים. תועבה המה לי האילנות הללו העשויים יפה־יפה לפי תכנית ידועה, לפי חשבון עשוי למפרע.

בכלל אין אני ירא את הסתירה; הסתירה היא תחילת הבניה. הכפיפה בזרוע, השבירה — סימן יפה היא, — אם כפפו בודאי שלכתחילה היו ישרים, אם שברו — בודאי שלמים היו בראשונה. בעקירה רואה אני את ההנחה, בשירוש רואה אני את ההשרשה.

אין אני מתירא את ההכחשה, — תולדת האמונה היא; התמימות, כי תזריע — וילדה את הכפירה. וכן גם להפך.

וכל ההפכים הללו, וכל הסתירות והתמורות הללו, כולם סימני תחיה המה, סימני גידול, צמיחה ופריחה.

ועל כן אוהב אני את היער כמו שהוא עם ארזיו ועם שקמיו, עם השושנות והלענות. יקר לי הארז הקשה והקנה הרך; חביבים עלי אפילו השבורים, העקורים, העקומים והיבשים, הנופלים והנובלים — בבחינת יסורי אהבה המה לי.

ואת הפרדס שנאתי. הפרדס הוא בית עבדים. האילנות עבדים נרצעים המה; השושנות, החבצלות — פילגשים הנה, עלמות בהרמונו של זקן נבל.

לא המה חוגגים את יום החמשה־עשר בשבט. לא בשבילם יושב לו האלהים על כסא רם ונשא וספרי הצומחים וספרי הנובלים פתוחים לפניו. העבדים פטורים מן המצוות, לא להם ניתנה התורה.

בפרדסים הכל גזוז, מקוצר, מדוד... תועבה היא לי יהדות על־פי המדה, עבודת אלהים שאולה מאחרים ומותאָמה ומהולמה.

יהודי ליטאי אָנכי, בן היער הפשוט. מחבב אני את בית־הכנסת הקטן והדל בלי כחל, בלי סרק.

ובחמשה־עשר בשבט, כשלבי היה צקון לחש ובקשתי לבכות הלכתי עד למרחוק אל היער אשר מחוץ לעיר ולא הלכתי אל הפרדס, אף כי קרוב הוא...

ב.

דממה דקה שוררת ביער עם דמדומי בוקר. שמש של חורף אך זה שיצאָה על־פני הארץ, קרה היא, קפואָה, זעומה, פניה זועפים וקויה מעוטי האור והחום.

ומסביב משתרע השלג הלבן עמוק, מודרך, מוקשה.

ובמערב — השמים עודם כהים. חורים נוצצים בהם כוכבי בוקר אחדים, והלבנה עומדת צנוחה בשפולי הרקיע עיפה וחורת פנים, — לא ישנה כל הלילה.

חדרתי אל מעמקי היער — מצאתי גזע אלון זקן מוטל ארצה מכוסה שלג עד חציו וישבתי עליו.

הגזעים הזקנים אף כי בלו, עוד יש בהם עדנה הרבה יותר מאשר בקרב רבים מן הצעירים; גם אחרי נפלם עצומים הם. קבורים בשלג, שקועים בעפר ואתה מרגיש בהם, בנפילים הללו את בני הענק...

ישבתי עליו ומיד נשקעתי במחשבות רבות.

— ראש השנה הוא להם, יום־הדין שלהם ויום הזכרון... בלי ספק יש גם להם כעין „ונתנה תוקף" שלנו, אפשר והיה להם איזו „רבי אמנון" משלהם?

ותפלת „ארזי הלבנון" בודאי ובודאי יש להם, כי למי מתאימה תפלה כזו אם לא להם, להעצים אשר ביער?

תמה אני, עד כמה דומה הוא היער עם אילנותיו אלינו, עם בני ישראל!

דומה היא כנסת ישראל ליער בהרבה דברים ותמהני, כי אין הרמיון הזה בספרים שלנו!

ואל מי לא נדמינו? ואל מה לא נמשלנו? אל כל מיני בני־האדם, אפילו אל הכושי, כמה שנאמר: הלא כבני כושיים אתם לי... אל כל החיות דמו אותנו, בין לאותן שבשדה ובין לאותן שביער. נדמינו לאלמנות, נשוינו לעגונות... המשילו אותנו אל עוף השמים ואל בהמת הארץ, אפילו לתולעת זו הנרמסה...

ואצל מנדלי משולים אנו לסוסה זקנה אחת... ומדוע לא נדמינו אל היער — והרי גורלו כגורלנו אנו, כאילו תחת כוכב אחד נולדנו?

והלא גם פסוק יש... מקרא מלא... „כי כימי עץ ימי עמי"... כימיו כן ימינו, כתולדותיו כן תולדותינו, במקרה היער כן מקרה עמנו, גורל אחד, מזל אחד לשניהם!

היער הוא טוב ומיטיב לכל, היער מחסה הוא בצרה לכל נרדף, לכל נדח. היער מסתיר, מחביא, מוחה עקבותיו של הנדח בלי קוות לגמול, בלי חכות לשכר. היער זן ומפרנס לכל ונותן מנוחה לעיף. ביער מקננות הצפרים, דוגרות וממלטות את אפרוחיהן; ביער מוצאת כל חיה מקום לה, מאכלה ומזונותיה, אפילו זה, הנרדף מכל והשנוא לכל, הזאב הארור מוצא לו מקלט ביער...

ואת היער חוטבים, ואת היער קוטפים, ואת היער עוקרים, ואת היער שורפים ואין חנינה ואין רחמים, ולית דין ולית דיין...

כולם כפויי טובה הם ליער. כולם משלמים לו רעה תחת טובה, כולם בוגדים בו, כולם מרשיעים אותו, כלם מזיקים לו בלי טעם, בלי סבה, בלי בקשת תואנה!

ועם בני ישראל...

אל אלהי אבותי! האם אין אנחנו העם האחד, אשר הביא כל־כך הרבה טובה ותועלת לכל באי עולם? מה לא נתנו להם? מה לא קבלו ממנו? — את התורה, את הדעת, את התקוה הטובה לעתיד הלא מידנו להם ניתנו! את גויותינו ואת נשמותינו, את כספנו ואת זהבנו, את מוחנו ואת דמנו, את הכל נתנו להם.

את בנינו בכורינו, ראשית האון והכח, הקרבנו על מזבחותיהם לכפרה על פשעיהם הרבים, את בנותינו היפות, הטהורות, העברנו באש לטהר אותם מכל שקוציהם.

בראנו להם אלהים קדושים, יצרנו להם אראלים ומלאכים, כרובים, אופנים וכל חיות הקודש, פתחנו לפניהם את כל שערי השמים לרוחה, ועל הארץ נטענו להם גני־עדן ועץ החיים ועץ הדעת בתוך הגנים...

ובפסיעות גסות יוצאים הם בעקבותינו מקושטים בתכשיטים ועטופים בטליותינו מתגנדרים הם בספרים שלנו, מתפארים הם בנביאינו, בחוזינו וגדולינו — ומבזים אותנו, ומקפחים את בנינו ומחפירים את בנותינו, ויורקים בפניהם של זקנינו!

ודמיו של יעקב צועקים מן האדמה, עולים ובוקעים— ואין עונה ואין פונה ואין שואל ואין דורש מקין את דמיו של הבל אחיו!

יער אנחנו... כימי עץ ימי עמי... הפקר כיער, הפקר כחורשה העזובה אשר בחצים ובקשת יבואו שמה, וכל מי שיש גרזן בידו הולך וחוטב —

ג.

הקיצותי...

לא נרדמתי. נשתקעתי במחשבותי הרבות.

בעל מחשבות נעשיתי בימים האחרונים והרהורי רעים מאד.

הקיצותי מפני הקולות, מפני הצעקות.

העצים מתפללים...

מתנועעים הם, מרטטים, מפרכסים ובוכים וצועקים.

כולם עטופי לבנים, גם הגדולים, גם הקטנים, — לכולם דעה אחת, מחשבה אחת, תפלה אחת:

— תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה...

ו„מן המיצר" קראו, ו„קרע שטן" אמרו ושבע פעמים חזרו על ה„למנצח".

והתקיעות... התקיעות היו איומות! ה„תרועות" הפילו אימה ופחד וה„שברים" — ממש פלחו את הלב.

וזקן אחד, אלון שב וכפוף, התפלל מוסף — קולו בקע רקיעים וכשהתחילו לאמר „ונתנה תוקף" גדלה הבכיה עד מאד.

התפללתי גם אני אתם, בכיתי, שפכתי מרי שיחי, — אחיהם בצרה אנכי.

כשבאו אל „לשנה הבאה" — יצאה תפלה זו חטופה וטרופה, חשאית ורוטטת.

(אצל האילנות ראש השנה ויום הכפורים חלים ביום אחד ונוהגים הם לאמר תפלות של יום הכפורים בראש השנה שלהם)...

עומד אני ותוהה: למה דוקא תפלה נאה זו, כמעט היסוד והעיקר של כל תפלותיהם, — דוקא זו יוצאת מתוך פיהם חטופה וטרופה, כמעט שלא נשמעה כלל...

עמדתי נפעם ונרגש...

ד.

סחה לי ערבה זקנה אחת, פתחה ואמרה לי:

— תמה אתה, שה„לשנה הבאה" שלנו יוצאת מפינו חטופה, „חוטמית", זהו... זהו מפני שבן־אדם אתה ולא עץ, — אינך יודע את אסוננו הגדול.

— אדם ולא עץ הנך...

— אנחנו האילנות יצר סוכן בנו, יצר רע מאד...

— יש לנו מעלות גדולות, רבות עשינו, רבות מאד.. ומה חשובים היינו ומה גדולים ומה יקרים לכל באי עולם היינו לולי זלזלנו אנחנו בעצמנו בכבודנו, לולי...

— מדה מגונה אחת יש לנו, והמדה הזאת היא בעוכרינו. אין אנו מכבדים את עצמנו. צומחים אנו בכל מקום, מכים שרשים בכל ארץ, מתדבקים אנו בכל גבעה גבוהה, מצטמדים אנו אל כל כף, אל כל צוק, משתרשים אנו בעמקים, בגאיות, בנקיק כל סלע, אפילו בין החולות, אפילו בארץ מלחה ותלאובות! אל כל מקום אשר ישאנו רוח צח או רוח משחית שמה אנו נאחזים, מכים שורש, נספחים ומתחבקים להתאקלם בו!

אילו היינו משתרשים רק במקום אחד, אילו היינו מצטמדים, מתאחזים רק בחלקה אחת, אם טובה או לא טובה, אם שמנה או רזה, אבל במקום אחד שהוא מיוחד לנו — כמה חשובים היינו, כמה נכבדים ויקרים... ולא היו מניפים עלינו ברזל, ולא היה אז אפילו פוצה פה עלינו לרעה!

— ועכשיו... נצמדים אנו אל כל מקום. יונקים אנו כל מיני לחלוחיות בין של גשמי ברכה וטל שמים ובין של מי שופכין ומימי בצות ארסיות...

— ועל כן... ועל כן כל יד בנו, כל גרזן בנו. ועל כן כל חיה נאלחה ונמבזה זוללת לשובע את בחירי פירותינו עד לצבות בטן, תשכב בצלנו ונהנית על המנוחה כי נעמה ועל הצל כי טוב, ואחרי־כן תקום ותעמוד על כל ארבע כפיתיה וכבנטרה החד והמיעוקץ תחפיר מתחת לשרשינו: חופרת ועוקרת ומשחתת, כי כן עשתה!

וכשמניעים אנו אל ה„לשנה הבאה" בושים אנו להרים את פנינו, — כי, כי מי כמונו יודעים, עד כמה קשורים אנו אל הארצות האוכלות אותנו, המתקוממות נגדנו...

* * *

והולך אני וחושב: רבונו של עולם! כל־כך דומה... ואל מי לא נדמתה כנסת ישראל? לאלמנות, לעגונות, לשיות נדחות, ליונים, לתולעים אפילו... אפילו לזו, לסוסה זקנה זו נמשלנו... ואל היער, אל היער לא המשילו אותנו!

והלא... אפילו ההתאקלמות הזו בכל מקום, בכל ארץ, ההתאמצות להתדבק אל כל כף, אל כל צוק... להתפרנס מכל מקום, להסתפק בכל מיני מזון... להשפיל את עצמנו, להקטין את מעשינו—הכל כמו אצלם... ואפילו זאת... ה„לשנה הבאה החוטמית" שלנו... הלא גם היא יוצאה מפינו תמיד חטופה, טרופה, רטונה מן השפה ולחוץ...

כל־כך דומים אנו אל היער, אל העצים, כל־כך דומים, משולים — ולא נדמינו, ולא נמשלנו!...

ניו־יורק, חמשה־עשר בשבט, תרפ"א

מִכְתָּב מֵאוֹסְטְרִיָה

מאת

י צ י ב.

כידוע, היו בסתיו הזה בחירות לפארלאמנט השני של הריפובליקה האוסטרית, ושלש המפלגות הפוליטיות עשו העמידה עצמה בארץ ירשת רב הבוחרים אחרית, בהבטיחה כל אחת להביא את הגאולה לארץ ולטהר אותה מן „היהודים המזרחיים" — כמו שהגידו בלי בושה. רק האמצעים והדרכים של שלשתן היו מעט שונות: מפלגת הנוצרים־הסוציאליים (בת האבות ובעלי־האדמות והכהנים) הפיצה שנאה נגד היהודים הגליצאים בתור בני דת אחרת, מפלגת ה„פאנגרמנים" (פאנגרמניסטים) הכותה את ההמון בהיאום היהודי האויב לגרמניות(?), והמפלגה הסוציאל־דימוקראטית, שקמו ראשיה מתנגדיה שהיא נמסרה ליהודים, מפני שמנהיגיה הם על־פי רוב מומרים וחצי־מומרים, גם היא התקדשה לפני הבחירות ותודיע, שמטרתה היא לאחד את הפועלים הגרמנים מאוסטריה ומגרמניה ולגרש את „הזרים מן המזרח". היהודים הלאומיים והציונים בווינה ובמדינה התאזרו גם הם הפעם ויעוררו את כל אחינו לעזרה עצמית נגד הסכנה הנשקפה, ותזהיר הלשכה הציונית, מנהלת התעמולה, את היהודים מלנפול בפח הסוציאל־דימוקראטים והפורגנים, אשר בקשו גם הם לקנות בוחרים יהודים בהבטחות ובפזור כסף. שני קאנדידאטים הועמדו מצד היהודים: אינז'ינר שטריקר, מי שהיה מורשה בפארלאמנט הראשון עד הנה, והגברת אניתה מילר. הראשון הצטיין באומץ לבו, במרצו ובהגיונו החריף ויגן תמיד בעד היהודים ויציל כמה אלפי יהודים מהגרש מוינה ומאוסטריה, ויפר המון חוקי עמל שעמדו לחול על ראש אחינו בשתי השנים האחרונות. והגברת מילר קנתה לה שם טוב בקרב יהודים וגרמנים בווינה בעד המון מעשי הצדקה שעשתה בחמש שנות המלחמה, בהקימה בתי־חולים ובתי־ספר ליתומים ולעורים ובחלקה תמיד מזון ובגדים לעניים וכו', וחוץ מזה עבדה הרבה גם לחיזוק הציוניות בקרב נשי ישראל וצעיריו, בהיותה נואמת מפליאה. אבל בשעת הבחירות קרה אסון לאומי, שאיש לא פלל לו: כמו שלא נבחר אף טשכי אחד בווינה בין חצי מיליון טשכים, כן לא נבחר גם מורשה יהודי מבין מאתים אלף היהודים הווינאים ומאת האלף שבמדינה. חרפה וכאב היה זה. הסבה היתה כפולה: ראשית, אסר חוק מעוקל, אשר לפי הנראה הוחק דוקא נגד המיעוטים הלאומיים, לבוחרים האפשר בפליק אחד, אלא חלק אותם לפי מגרשים לחלקים קטנים, וכל חלק כשלעצמו היה קטן מדי בחור במורשה אחד; ושנית, היתה גם אשמת היהודים, שהנם במובן מדיני, לצערנו, עוד ילדים גדולים ונגררים המה אחרי כל מדבר גבוהה ירובו בעירון על־ידי הבטחות ה„ליבראלים" (יהודים מומרים) והפורגנים (משרני, שהיה בימי הקיסר מיניסטר החוץ) והסוציאל־דימוקראטים (שהבטיחו ליהודים אחוה

ושווין מצד אחד, ולממשלה הבטיחו לגרש את היהודים המזרחיים). וכן קבלו רנר הסוציאלי, הנודע מן העתונים לאנטישמי הגיוני, ועוד צעקנים אחרים קולות יהודים לרבבות, אשר בשעת גירוש חמשים אלף גליצאיים בשנה העברה לא נקפו באצבע קטנה. תוצאות הבחירות בכלל היו פסימיות מאד בשביל אחינו. מבין 170 מורשים נבחרים, יותר ממאה הנם נוצרים-סוציאלים וכל-גרמנים, וקרוב לשבעים סוציאלים, אשר סוף-סוף עוד היו טובים משני הראשונים. וכן נשארו יהודי אוסטריה עם כל עשרים אלף הקולות הלאומיים בשעת הבחירות, בלי מליץ במועצת-הממשלה וצפויים הם שלש מאות אלף איש לכל מיני פורעניות. וניכר, שסערות עתידות לבוא בקרוב.

בית-המועצה נפתח ויגש אל המלאכה — לטהר את אוסטריה מזרים, אשר לדעתו הביאו את הצרות על הארץ. ומכיון שלמאית אלף הטשכים בווינה יש גואלים חזקים בפראג, הנה נשארו היהודים השעיר לעזאזל. החלו להוציא את התלמידים היהודים מבתי-הספר, באמתלה שאין מקום גם לבני הגרמנים האמתיים שגורשו מבוהמיה וממורביה; ובאותה עת עושה הממשלה קושיות לועד הלאומי בבתי-הספר העברים שנוסדו והיחזקו בקרבנות גדולים, בתור חידוש שלא היה עדנה בווינה. וזה הדין גם עם בתי-הספר העברים הבינונים, שהממשלה ממאנת לתת להם משפט שוה עם בתי-הספר שלה. והסטודנטים (של האוניברסיטה והטכניקום) היהודים אינם מתקבלים להרשם מחדש, ואלה שכבר לומדים והם נתיני פולניה או אוקראינה, מגורשים מווינה, לאמר, „שובו ל„ארץ מולדתכם" — אשר תקבלם, כמובן, בלי סבר פנים יפות — כי זרים אתם פה ויש צורך במקומות בשביל גרמנים". לשפוך את דמם ולהעשות לבעלי-מומים, לזה לא היו צריכים להיות אזרחים, ורק ללמוד זקוקים הם לאזרחיות... ועתה תועים אלפי צעירים יהודים עם למודיהם שנפסקו באמצע ואין להם דריסת רגל בווינה ואין להם עתיד. ועוד יתרה עשתה הממשלה ותזהיר את האומללים האלה, שאם לא יצאו מווינה ברצונם, אז תסגרם בבתי-הסגר בשדה כשבויי-מלחמה! היחסים בין הסטודנטים היהודים ואפילו האזרחים, ובין חבריהם הגרמנים התחדדו כל-כך, עד שכל מקרה קל-הערך מביא לידי מכות. קרה לפני זמן-מה, שמזכיר הועד ההילוויצי לתמיכה, היהודי ד"ר לאסט, הודיע להריקטור של האוניברסיטה בווינה, כי התמיכה לחודש הבא תאוחר או לא תבוא כלל, מפני סבות טכניות. הריקטור מהר והודיע בעתונים, שהיהודי הנזכר דבר רעה על אוסטריה בחוץ-לארץ ולכן מפסיקים את התמיכה בידי הסטודנטים העניים. למדו הללו מרבם ונאספו בבמה אלפים וישירו שירי מלחמה ויתנפלו על בית-האוכל של הסטודנטים היהודים ויכו את אלה מכות רצח — כי חזקו מהם פי-עשר — וישברו את כלי המסעדה ויעשו תל שממה. אלא שזו היתה מיסוד הועד האמריקאי (אמריקאן דזשאינט דיסטריביושן קומיטה) והגבירות האמריקניות שהיו באותו מעמד הודיעו לועד מעבר לים את דבר גבורת הסטודנטים, וגם בכל העתונים בחוץ-לארץ נתפרסם הדבר, כדי שידעו במערב איך אוסטריה הרעבה והעניה שוה התמיכה...

מעשי אלמות כאלה קורים למצער בכל חודש ולית דין ולית דיין אלא העתונות. קרה כבר שנסגר אולם האוני-ברסיטה לשבועות אחרים בתור עונש, וכיון שנפתחה שוב מתחילות ההכאות. הגרמנים חפצים לגרש את היהודים מווינה באופן כזה, ואינם חוששים למה שיאמרו בעולם למעשי הנבלה האלה.

ומקרים כאלה אינם בודדים, אלא הם פרי השיטה השוררת כעת בארץ. מכיון שמצב אוסטריה ירד מדחי אל דחי בכל: בכלכלה, בכספים, במצב החברתי והמדיני, בריב לאומים וכו', הנה המציאו סם-שינה כדי לישן את העם הגוסס והצועק לישועה — „יהודים עליך, אוסטריה!" „היהודים" — ברכתולד, טיסה, שטירק והקיסר פראנץ יוסף — הביאו את המלחמה לעולם בשנת 1914 כדי להעשיר, ו„היהודים" הם המה שהביאו את הארץ לידי התהום הזה, כדי להאביד את העם הגרמני ואת כל הנוצרים וכו' וכו'. ועל כן תמצא בכל בתי-הספר על הקירות, בתחנות מסילות-הברזל, ברכבות הטראם ובסתם רחובות מודבקות מודעות עם אותיות גדולות: הלאה היהודים, למטה היהודים, הכו ביהודים!! ומעשה בשני אפיצרים אמריקאים שבאו לווינה וראו ושמעו את כל העולם מרים קול זועות נגד היהודים וישאלו: הבווינה אנחנו או בקיוב או במוסקבה?

אחרי הבחירות השתנה קצת הסדר בארץ הזאת, לפי שרוב המורשים הם קונסרבאטיבים נוצרים אדוקים וגרמנים לאומיים. הסוציאל-דימוקראטים, שמשלו שנתים בארץ, החרימו את אחוזות האצילים ובטלו את תארי-האצילות וירכיבו את הפועלים לאדונים לעם — שיטה מוטעה היתה זו, יען כי הפועל האוסטרי איננו עומד על אותו הגובה התרבותי של פועל מערבי והוא מין „עבד כי ימלוך" — ובזה הרחיקו מעליהם את שכבות העם העליונות מבלי לרכוש את אהבת השכבות התחתונות אשר קוו לישועה, לרוחה ולשובע תחת המחסור של ימי המלחמה, ולכן נטה מהר לב העם עתה אחרי הממשלה הנוצרית-סוציאלית, המגינה על האכרים ועל בעלי-האחוזות ושהבטיחה להביא הטבה במצב הכלכלה על-ידי גירוש הסוחרים היהודים אשר העלו את היוקר על צרכי-אוכל). (שכחה במזיד הממשלה, כי האכרים הם אשר העלו מחירי הקמח והבשר והחלב וימלאו בתיהם זהב מכיסי יושבי ווינה). מובן, שעתה כל העם צוהל לקראת ממשלה כזו, אשר תפטרם מן היהודים, וביחוד אחרי אשר הסוצי-אליסטים באוסטריה היו נחשדים תמיד בנטיה של חבה כלפי היהודים. התחדש גם הרוח הפוליטי מלפני המלחמה מימי הצוררים הנודעים לואיגר וגיסמאן, ונטיה מונארכית עזה מותיעת בארץ, בעת שהסוציאלים והבולשיביים לוחמים בחזקה כנגד הגברת התנועה הזאת, והיהודים שעומדים בכל אופן קצת יותר על צד הסוציאלים מאשר על צדם של הנוצרים-הסוציאלים, — כי עוד טרם הבינו אחינו שהפוליטיקה הכי טובה והכי מועילה וחסרת-סכנה היא הציוניות — היהודים הם בצרה גדולה, אם תגבר יד המפלגה של הממשלה, אשר לא תרע רחם בפעם הזאת... ומה מעציב הדבר, כי בשעת חירום כזו של אוסטריה, כשהיא מתהפכת בציריה ואין שום אדם יודע, הירשו לח

אדירי אירופה להתחבר אל גרמניה או התגוע בעניה לבדה, באין לה כסף, אוכל, חמרי־הסקה וחמרי־תעשיה, — בשעה כזו אין קברניטי אוסטריה דואגים להספיק לחם לעם הרעב על־ידי כריתת־ברית מסחרית עם טשיכו־סלו־באקיה ולא לרפא את אלפי חולי טיפוס־הרעב והקפואים מקור המתגוללים ברחובות, ואינם משתדלים לשמור על החמרים והסחירות המעטות שנמצאות עוד בוינה ולאסור על האיטלקים ועל הצרפתים מהוציא רכבות־מסע שלמות של שעוני־זהב ושל אריגים ובגדים ורהיטים וכלי־זכוכית לחוץ־לארץ, — אלא מסיתה היא את העם מר הנפש ביהודים ומאשימה אותם בכל המצב הנורא הזה למען הסיח את דעתו מן המצב האמתי. והדבר בא לידי כך, שמפחדים עתה מפני פוגרומים כמו ברוסיה, ביחוד בחורף ובאביב כשתכלה כף הקמח האחרונה וכסף אין לקנות. הלא הראונו הגבורים הסטודנטים, כי מותר להכות ולפצוע ביהודים ולית דין ולית דיין.

אוסטריה שמחה, כמובן, לתנועת החלוצים עולי ארץ־ישראל ובכל זאת היא איננה נותנת לפליטי אוקראינה וגליציה וגרמניה לעבור דרך ארצה עד טרייסט מיראה „פן יקבעו מושבם בארץ ויגזלו את לחם התושבים מפיהם" וכבר קרו מקרים, שחלוצים מרוסיה הגיעו עד וינה וישיבו אותם הפקידים האוסטריים לגבול הרוסי ומשם הוכרחו לנסע דרך רומיניה לים־השחור, וכך האומללים מטולטלים שבועות וירחים בדרך. ואין הממשלה הרשעה משגיחה בזה, שפאספורטי הנודדים אוסרים עליהם שהות ארוכה בארץ, אלא מוכרחים הם על־ידי חברת הנסיעה לנסוע ישר לטרייסט. וחוץ מזה על הנודדים, אם לארץ־ישראל או לאמריקה, להוציא כסף כפול בשעה שחברת „מעבירים" בווינה ובטרייסט נותנים להם כרטיסי־מסע עם הנחה גדולה, עד חצי המחיר.

בשנה האחרונה התגברה התנועה הלאומית והציונית באוסטריה באופן נראה לעין, הן בחומר — התרבות הכנסות הכספים הציונים — והן ברוח — הרמת מצב הנפש של אחינו, המביטים על עצמם כבני־חורין ולא עוד כעבדים להתבוללות. נראה, שהחלטת סאן־רימו פעלה על אחינו פה פעולה מוחשת, שהרי גם תושבי הארץ הארים משתוממים, שאין היהודים נוסעים לארץ־ישראל כשנפתח־ארצם. היום לא תמצא עוד פרופיסור או סוחר או פקיד יהודי אשר יתבייש במולדתו; התעמולה הציונית אמנם הועילה הרבה לזה, אך דומה, שהחלטת אנגליה וצרפת ואיטליה חזקו בלב יהודינו יותר את הגאון הלאומי מהמון נאומים ציוניים...

בשבועות האחרונים הרבו עשירים יהודים מווינה ומהמדינה לעלות לארץ־ישראל להשתקע שם, וכמה חברות לתעשיה מבודאפשט ומווינה יסדו סניפים בארץ־ישראל ויבואו בדברים עם הועד ארץ־הישראלי על מנת ליסד שם בתי־חרושת לחביות, לתיבות ולפקקים (בשביל יינות, פירות ושמן), לרהיטים ובנין בתי־עץ לדירות וכמות גדולה של עצים הועברה לארץ־ישראל לצורך זה. כמובן, שאם יצליח הנסיון הזה נכונים הרבה אחרים לעלות גם הם, אלא שיודעים כעת באוסטריה, שמצב קשה שורר בארץ־ישראל ויראים הם להיות מן הראשונים, ועל זה חבל.

אבל החלוצים והחלוצות. אלה הגבורים בגוף וברוח, שאין להם כל בלתי אם ידיהם ורצונם, עולים למאות לארץ, יותר מן הראוי, ומתכוונים לפתח את האדמה בזיעתם. התלהבותם היא כה חזקה, שאין לעצרם מעלות וטענתם היא אחת: תחת לחיות באוקראינה או להתגולל בווינה טוב לנו לעבוד עבודה קשה איזו שתהא בחנם בארץ־ישראל...

באוסטריה נאספו בשנה הזאת כמיליון כתרים לקרן הקיימת וכמו־כן מיליון ל„קרן הגאולה", סכומים עצומים שעליהם לא חלמנו מעולם, אבל מצערים ביחס לערך הכסף האוסטרי הנמוך וביחס למספר היהודים בארץ זו. אכן מצב הרוח הוא כה מרומם עתה בין היהודים פה, שנוכל לקוות שבשנה הבאה יאסף הרבה יותר, וכי מספר הגון של משפחות תעלינה להתישב בארץ־ישראל, אחרי שהנסיונות הראשונים יצליחו.

בסוף הקיץ היו בחירות לועד „הקהלה הישראלית" בווינה וזוהי הפעם הראשונה שנחלו הציונים נצחון גדול בקהלה המתבוללת הזאת. על־ידי תעמולה חזקה הצליחו להכניס 12 פרנסים מראשי הציונים וארבעה מזרחים (חרדים) מול עשרים פרנסים „אוסטרים בני דת משה". בין פרנסינו נמצאים יועצי העיר ווינה, פלאשקס ואהרליך, הפרקליטים הנודעים, וכמו־כן הרב הציוני ד"ר גרונוואלד וכו'. גם זכינו לרב ראשי עברי וציוני מצוין, הפרופיסור צבי חיות, שהיה קודם בטרייסט. לפרנסינו יש עבודה קשה, ליהד את הקהלה השקועה בהתבוללות ולבסס את הלמוד העברי בבתי־הספר הלאומיים שנוסדו זה מקרוב ולתת בכלל צביון יהודי לאומי לקהלה היהודית היותר גדולה באירופה.

למוד כתבי־הקדש בבית־הספר

מאת

חיים יצחק בונין.

י.

רוח ומחשבה.

דורשים אנו, ובצדק, מאת המורה לתנ"ך ידיעת בקורת המקרא, ידיעת טובי הספרים, שנתחברו במקצוע זה, כדי להשתמש בה בנוגע לדקדוק הלשון, דרכי שמושה, הוראת השרשים על־פי מקור מחצבתם והתדמותם זה לזה בשפת עבר ובלשונות שאר בני שם. אם זה הדבר נחוץ למורה לדעת, על אחת כמה וכמה שנחוץ לו מעט „רוח" עברי ומעט „מחשבה" עברית, היונקים וניזונים מ„עבריותו" של התנ"ך; לא זה הרוח ולא זו המחשבה, ששואבים משולי הפנכה של שלחן זר, ממבארים ומפרשים חדשים יחדשים שבחדשים, אלא מה ששותים מבאר מים חיים הנובעת ישר מתהום נשמת האומה. המורה אשר אלה לו, רב כח לו להפוך את התנ"ך הכתוב לנפש חיה ומחיה בלב בני הנעורים בזיק הרוח אשר לו מדובב רוח הנבואה המרחפת על־פני התבות המוצקות, מוריס אל תוך לבם ונפשם ואז

משתפך בקרבם והיה לנחל אור, ואם מחונן הוא גם בכשרון פדגוגי, הריהו שופכו אל תוכם במדה ומשקל הרצויים, מרכיבו בחושיהם בחבה עדינה ובטפול אצילי, כגנן אמן זה היודע לאמן ידיו ולהרכיב נטיעה בנטיעה, כפי מזגם ותכונתם, עד כי לא ניכר ענף בפני שורש ושורש בפני ענף.

וגם זאת לדעת, כי אחד התנאים הנחוצים לקליטת רוח הנביאים בלב התלמידים הוא ידיעת מליצת התנ"ך בכל דרכי בנינה, משקליה ומדותיה, תבנית ציוריה וחזיונותיה. מי יתן והתעורר מי ממשוררינו המובחרים לחבר ספר מיוחד על „מליצת התנ"ך במובן האמור! זוהי עבודה, שרק איש אשר שאר רוח לו מסוגל לה. ידיעת השפה, ביחוד סדור המאמרים וחלוקתם לחרוזים בהסכם עם שלמות הציור, הוא תנאי מוקדם להבנת התנ"ך באופן אשר יהפך הלב לעצם חי וימלא צרכיו הרוחניים בכל מקום ובכל זמן. אמנם אבותינו בני הדור הישן לא למדו את השפה וגם חשבו ידיעתה לדבר מיותר לגמרי ובכל זאת הוקירו והקדישו את התנ"ך. אבל לנו אי־אפשר להחזיק בדרך זה. לפי שבשבילם היה התנ"ך כדבר מובן מעצמו וכדי להבינו אינם נזקקים בכלל למורה, הוא נקרא מאליו ומובן מאליו, ואין כל צורך לדעת פשוטו של הפסוק, פשוטו כמשמעו. שהרי על דבר מה יכלו הנביאים לדבר אם לא על־דבר אהבת ה' ויראת ה', קיום התורה והמצוות, ואלה הדברים הלא המה בכלל מהענינים השייכים ל„מושכל ראשון", ולמה לפי זה ליגע את המוח כדי להבין את המקראות על־פי משפטי הלשון וכדומה, אם עצם הענין גלוי וידוע לכל בר בי רב! האמונה בקדושת התנ"ך בכלל ובכל דבר והגה אשר יצא מפי הנביאים מלאה כל הגיונותיהם ומערכי לבם. גוף האויר, שבו נמצאו אבותינו לפני יובל שנים, הנה רוח אמונה לכל דבר שריח תורה נודף ממנו, וזה היה מפעפע בכל הנעשה ומתרחש בשוק וברחוב ובמבואות האפלים, אף גם בכל מה שהיהודי עסק בחדרי־חדרים בקביעות ובאקראי. לאן אשר פנה היו לו דברי הקודש של התנ"ך למאירי נתיב במשאו־ומתנו, בשיחו ושיגו, עם אחיו משלו ועם הגויים, ועל אותו הזמן נאמר: „תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות". פסוקים ושברי פסוקים, אם גם לא „דברים ככתבם", היו שגורים בפיהם כפתגם „אם ירצה השם", מבלי אשר נתכוונו להעלותם בזכרונם ולהוציאם מפיהם. מאליהם היו נזרקים מפיהם. ולפיכך היה התנ"ך ל„תורה במעיהם" אם גם שלא מדעת ברורה, גם אם לא ידעו פירושי המקראות על בורים וחכם לא טעם מוסרו הטוב וריחו המחיה נפשות ודעתם קצרה מליהנות מההוד והחן הפרוש על־פני כל מאמר ומשפט בנוגע לתבניתם החיצונית. ואחר כל זאת מודה אני על האמת, כי אבותינו רק ה א מ י נ ו בקדושתן והרגישו השפעתו רק במדה שנתקשר בדעתם עם ההלכה והמעשה הדתי המוטלים בתור חובה על היהודי מדי יום ביומו, ורק חכמי ישראל בימי־הבינים ואחריהם המקובלים והחסידים הראשונים אשר אם אמנם גם הם לא חלקו כבוד ביותר לידיעת משפטי הלשון, אבל מפני שהגו בו במדה מרובה ממילא הנה נעשה להם לדבר שברגש וטעם בכל עניני החיים. מטעם זה נופו הכניסו — אם אמנם שלא במתכוון אלא מפני שכל הגיגי רוחם היו ממולאים מהם — אל התנ"ך כל הסודות והרזין אשר רוח דמיונם יצרם. ולולא דמסתפינא הייתי אומר, שהמקובלים והחסידים י צ ר ו את הנביאים כדמותם וצלמם של רוחם ומשאת נפשם, ובחוש היצירה שלהם, שהיה מורכב מרוח השירה והסתפלות הלב, הרכיבו לראש הנבואה כל המחשבות והדעות שאפשר להרכיב לראש כח המשכיל ההיולי.

גלוי דעת

בצער עמוק ובכאב לב קראתי בעתונות היהודית היומית, כי בועידה חצי־השנתית של „אגודת הרבנים האורתודוכסים" נשמעו דברים חריפים וסוערים נגד מגמותיה ופעולותיה של אגודת „תחית ישראל", שאני מתכבד לעמוד בראשה. על יסוד ידיעות בלתי־נכונות, הקלוטות מן האויר, נחתך דינה של האגודה, כי חותרת היא חתירה תחת קיומה של היהדות האורתודוכסית. וכדי לעמוד בפרץ ולהציל את היהדות מהסכנה הצפויה לה ממעשי האגודה, החליטו הרבנים הנאספים להתרות בי לבל אוסיף בכתבי להסית ולהדיח את לב בני ישראל מאחרי דתם ואמונתם, וגם נמנה לתכלית זאת, כפי השמועה, ועד מיוחד שיזמינני לדין על האשמות שטפלו עלי, ומלפניו יצא משפטי לזכות או לחובה.

אולם עד שיתאסף אותו הועד ויחקור וידרוש את מעשי, רואה אני חובה לעצמי להביע ברבים את יגוני הרב על שנכשלה כנסת רבנים זו בידיעות בדויות ויחסה לאגודת „תחית ישראל" שאיפות ופעולות, שמעולם לא עלו על דעת מיסדיה ומנהיגיה. לא אמת הוא הדבר, כי אגודת „תחית ישראל" שואפת לערער את קיומה של היהדות האורתודוכסית, או להרחיק מעליה את לב בני עמנו. מחשבות כאלה רחוקות הן מלבנו. כל כוונתנו ביסוד האגודה לא היתה אלא לקרב אל היהדות את אלה, שבעקב חנוכם החילוני שקבלו בבתי־מדרש המדעים נתרחקו מן הדת, ומתיחסים בשויון נפש אל מנהגי עמם וקדשיו. את הצעירים האלה שנשבו לבין התרבויות הזרות והושפעו מהדעות המובעות בהן — את לב אלה, ורק אלה, שואפים אנו למשוך אל הדת היהודית ואל מנהגיה ולקשרם בקשר של קיימא אל היהדות על־ידי זה שנסביר להם מתוך הארת המדע והפילוסופיה את הרעיונות הדתיים והלאומיים הגלומים בשאיפתה של הציוניות, ברעיון תחית ישראל.

מעולם לא נתכוננו ליסד מפלגה חדשה בישראל או לקבוע עיקרים חדשים בדת. ה„פלאטפורמה" שפרסמנו בתכנית האגודה, לא הוקבעה שמה אלא בתור חובות מיני־מאליות, שכל מי שבא להספח לאגודתנו, מחויב לקבל על עצמו לקיימן, ועל־ידי זה מראה הוא את הכשרתו להמנות בין חברינו.

עיקר מגמתנו הוא, לעורר התענינות בלמוד התורה וידיעתה, לסדר קבוצות וחבורות של צעירים ואנשים באים בימים, שיקבעו עתים להגות בתורת עמנו ודברי־ימיו, לספק להם תכניות־למוד ורשימות ספרים על נושאים יהודיים שונים ובכלל לסיע בידם בכל מה שאפשר.

התורה ודת היהדות יקרות הן לי ולחברי במדה לא פחותה מאשר להרבנים הנאספים, אשר עוד קודם שהעמידוני לדין לפניהם חייבוני והרשיעוני לפני דעת הקהל בדין־וחשבון שנתפרסם בעתונות היהודית בידיעתם.

מרדכי מ. קאפלאן.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

באמריקה

— תזכיר לתושבים האמריקאיים הנוצרים. ביום הראשון העבר, 16 לינואר, נתפרסם תזכיר התושבים האמריקאים הנוצרים. התזכיר מחאה נמרצה מאד נגד התעמולה האנטישמית, שהתהוה בארץ זו בעת האחרונה.

עורך התזכיר ומאסף החתימות הוא הסופר והעתונאי האמריקאי הידוע דז'אן ספארגו. החתומים הראשונים הם הנשיא ווילסון, מי שהיה נשיא — וויליאם טאפט, קארדינאל או'קונר ואחריהם באים עוד 116 שמות של האנשים היותר מצוינים באמריקה הנוצרית. בין אלה האחרונים ישנם האישים הנכבדים האלה: וויליאם י. בריאן, נשיא אוניברסיטה היבן, ניקולס מ. בטלר, ביינברידוש קולבי, המשורר רוברט פרוסט, הצייר גיבסון, מי שהיה מזכיר המדינה — לאנסינג, תיאודור רוזוולט הצעיר ובעל היוזמה של התזכיר — דז'אן ספארגו.

התזכיר הזה, הכתוב על־ידי נוצרים בשביל נוצרים, הוא בלי ספק הצעד היותר חשוב, שנעשה עד כה במלחמה נגד התעמולה האנטישמית, הצעירה עדיין בארץ זו, והנה נקוה, שהתזכיר לא ישאר רק בתור תעודה הומאנית, יפה, אלא יעשה את פעולתו הרצויה.

טופס התזכיר הוא זה:

„החתומים מטה, אזרחים שאינם מגזע היהודים ושהנם בעלי הדת הנוצרית, מביעים מתוך רגש של צער והתמרמרות על החזיון בארץ זו של הדבר שיש יסוד לציינו בתור תעמולה אנטישמית מאורגנת המתנהלת בהשתתפותן של תעמולות כעין זו באירופה. אנו מצטערים מאד על פרסומם של מספר ספרים, כרוזים ומאמרים עתונאיים, שמטרתם היא לעורר אי־אמון וחשד אל אחינו האזרחים שהם מגזע היהודים ומאמינים בדת היהודית — אי־אמון וחשד ביחס אל נאמנותם אל הארץ ומסירותם אליה.

הכתבים האלה, הנפוצים במספר רב, מכניסים לתוך חיינו הלאומיים והמדיניים רוח חדש ומסוכן, רוח המתנגד ניגוד עיקרי אל המסורות והאידיאלים שלנו ושהוא גורם־הריסה לשיטה הממשלתית שלנו. אנו מוחים נגד התעמולה המאורגנת והפצת משפטים קדומים ושנאה, לא רק משום העול הגלוי הנעשה לאלה שנרדפים מסיבת התעמולה הזאת, אלא גם, ובעיקר, מפני שאנו מכירים, כי זה אינו מתאים לאזרחות אמריקאית נאמנה ואינטליגנטית. המסקנה ההגיונית של הצלחת תעמולה כזאת צריכה להיות התפלגות האזרחים שלנו לפי גזעיהם ודתותיהם, והתפתחות ההבדלה בדיניות הדתית והערבת מגינות מינית בהגדרת ערכי של האויר.

הנאמנות והמסירות אל הארץ של אחינו האזרחים בעלי הדת היהודית דומות לנאמנות ולמסירות של כל חלק אחר מתושבינו ואינן נזקקות כלל להגנתנו. מזמן יסוד הריפובליקה שלנו עד ימי המלחמה העולמית האחרונה הקדישו אנשים ונשים בעלי הדת היהודית ובני הגזע היהודי חלק שיש להתכבד בו בבנין האומה הגדולה הזאת (של ארצות־הברית) והם העשירו הרבה את חייה של כבוד אזרחי בקרב אומות העולם. אין איפוא משום זה כל נימוק המצדיק במשהו את התעמולה האנטישמית בארץ זו.

האנטישמיות קשורה כמעט תמיד בחוסר־חוקיות, במעשי גנבה ובעושק משפט־צדק. זו קשורה גם כן בקשר אמיץ עם ברית [illegible] אחרים, ביחוד עם הכחות הריאקציוניים והשואפים להכניע אחרים.

אנו מאמינים, שהמלחמה נגד הצרה הזאת אינה צריכה להיות ענין רק של האנשים והנשים בעלי הדת היהודית אלא זאת היא מלחמת חובה הצריכה להתנהל ביחוד על־ידי אזרחים, שאינם יהודים על־פי דתם או גזעם.

אנו מביעים משום זה מחאה רצינית נגד התעמולה הבזויה הזאת ואנו קוראים לאחינו האזרחים שאינם יהודים על־פי גזעם ובעלי הדת הנוצרית להתאחד אתנו בכדי לבער אחרי הדבר הזה (התעמולה האנטישמית). ביחוד אנו פונים לאלה היוצרים את דעת הקהל, הכהנים בבתי־התפלה הנוצריים, עתונאים, מורים, עורכים ועסקנים מדיניים, להלחם נגד התעמולה הזאת שאיננה אמריקאית ואיננה נוצרית".

— מועידת אגודת הרבנים. ביום השלישי וביום הרביעי, ב' וג' שבט, היתה בנוי־יורק הועידה השנתית של „אגודת הרבנים האורתודוכסים בארצות־הברית וקנדה". מספר הצירים הרבנים היה בערך שבעים, אולם בכל הישיבות מלא את אולם הועידה מספר רב של אורחים, ראשי בתי־הכנסת, ראשי ישיבות ועסקנים צבוריים נכבדים, שהתענינו בויכוחיהם ובהחלטותיהם של קברניטי היהדות האורתודוכסית בארץ זו.

יושב־הראש היה נשיא האגודה הר"ר מרגליות ובין הנואמים היה הרב אברהם דוב שפירא, רבה של קהלת קובנה, המתארח בעת בנוי־יורק. הרב שפירא הוא נשיא אגודת הרבנים בליטא ובאחד מנאומיו בועידה השתדל להוכיח את הנחיצות של התאחדות כל ההסתדרויות הרבנים האורתודוכסים בהסתדרות עולמית אחת. הרעיון הזה נתקבל ברצון והועידה בחרה אחר־כך פה־אחד באורח הנכבד הזה בתור שליחה באירופה להוצאת הענין הזה אל הפועל.

מקום חשוב בנאומים ובויכוחים של הועידה תפסה התנועה החדשה ביהדות הקונסרבאטיבית בארץ זו (מיסודו של שכטר), שעורר הפרופיסור מ. מ. קאפלאן, אחד ממורי ה„סמינריון היהודי לתיאולוגיה", ביסדו את אגודת „תחית ישראל".

ישבהראש ורוב הנואמים הביעו את מחאותיהם נגד פעולות האגודה הנזכרת.

הועידה קבלה גם־כן בנידון זה — על־פי הצעת ועד מיוחד — את הרזולוציה הבאה: „אגודת הרבנים תדרוש תחילה מאת הפרופיסור קאפלאן ומאת העסקנים האחרים באגודת „תחית ישראל" שיפסיקו את פעולותיהם, ואם במשך של שבוע לא יענו לדרישה הזאת, תקשור אגודת הרבנים מלחמה נגד התנועה הזאת ותשתמש במלחמתה בכל האמצעים האפשריים.

ההחלטה הזאת מעוררת אמנם תמהון. הרבנים שהם צריכים להיות אחראים בעד כל תגה היוצא מפיהם, מהרו להוציא פסק דינם על פעולותיו של הד"ר מ. מ. קאפלאן, הידוע באדיקותו ביהדות המסורתית, בטרם שחקרו ודרשו כראוי אחרי כל הענין הזה ובטרם שבאו בדברים עם עסקני אגודת „תחית ישראל". הד"ר קאפלאן פרסם מצדו גלוי־דעת בתור תשובה על ערעורי הרבנים האורתודוכסים. את גלוי־הדעת ימצאו הקוראים במקום אחר בגליון זה.

בנוגע לארץ־ישראל קבלה ועידת הרבנים החלטה, הדורשת מאת כל היהודים ובפרט מאת היהודים החרדים לעזור לבנינה של ארץ־ישראל בלי כל דחוי. הועידה בחרה גם־כן בועד של רבנים שיביא לידי הבנה בין ה„מזרחי" ובין המלאכות של „אגודת ישראל", הנמצאת בעת באמריקה, בענינים הנוגעים לישוב ארץ־ישראל ולסדור המוסדות הדתיים שם.

הרב מאיר ברלין דרש בנאום נמרץ מאת אגודת הרבנים שתסייע בידי ה„מזרחי" בסדור ה„קבוצות" של הצעירים בארץ־ישראל, כדי שיוכלו לסדר את חייהם לפי רוח היהדות המסורתית.

בין הנואמים בדבר שאלת ארץ־ישראל היה גם מר גדליהו בובליק. הוא מסר את רשמי מסעו והתעכב ביחוד על ערך המוסדות מיסודם של היהודים החרדים.

* * *

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

— **המזכירות החדשה לקולוניות ביחס אל א"י.** התמנותו של ווינסטון משוירטשיל בתור „מזכיר לקולוניות" (קולוניאל סקרטארי) נחשב בחוגי היהודים הלאומיים בתור מאורע נכבד ביחס אל התפתחותה של ארץ־ישראל בתור בית יהודי לאומי. משוירטשיל ידוע בתור מצדד בזכות קיומו של הלגיון העברי, וכבר הגישו לו תזכיר המכיל את כל הפרטים בנוגע לקיומו הקבוע של הגדוד העברי בארץ־ישראל.

משוירטשיל היה עד כה המיניסטר לעניני מלחמה. עכשיו נתמנה למזכיר לקולוניות במקומו של הלורד מילנר. הממשלה הארץ־ישראלית תהיה עכשיו מחוברת עם המשרד של המזכירות הקולוניאלית, למרות שאחדים מהמדינאים התנגדו לזה.

— **פירושו של לוסיאן וולף על ה„זכויות למיעוטים".** העסקן הידוע לוסיאן וולף פרסם מכתב בעתון האנטישמי „מורנינג פוסט", שבו הוא מברר, כי ה„זכויות למיעוטים", שקבלו היהודים, על־פי האמנה בין־הלאומית, בארצות שונות במזרח אירופה, אין בעיקרן — זכויות לאומיות, אלא זכויות מיוחדות בנוגע לדת ולשפה. הוא מיבד כי ה„מועצה הכללית" של חבר הלאומים השיבה ריקם את דרישתן של המלאכויות היהודיות ממזרח אירופה בדבר קבלת זכויות לאומיות. בסעיפי החוזה שנחתם על־ידי הפולנים מדובר רק על חלקי הלאום הפולני השייכים אל המיעוטים בנוגע להדת ושפתם. הזכויות שהיהודים קבלו — מוסיף וולף ומפרש — דומות אל הזכויות שיש למיעוטים היהודיים בארצות מערב אירופה. רק הרוטינים בטשיכוסלובאקיה והסאקסונים ברומיניה קבלו זכויות לאומיות.

* * *

באוסטריה.

— **בקשת המהגרים מהעסקנים היהודים באמריקה.** בא־הכח הראשי של אמריקה בווינה משתמט לאשר את תעודות־המסע של המהגרים היהודים, אם גם שיש להם כל התעודות האחרות הנדרשות. לפי ידיעות אחרונות תולים המהגרים את כל תקותם בעסקנים היהודים באמריקה, שישתדלו לפני הממשלה בוואשינגטון בנידון זה.

— **למצב הפליטים.** ב„לאנדטאג" הווינאי התפרצה מהומה ביום השני, 17 לינואר, בשל שאלת הפליטים היהודים מגליציה הנמצאים בוינה. ציר אנטישמי אחד שהוא חבר לאגודת הסוציאליים־הנוצרים דרש לגרש את הפליטים במוקדם האפשרי. הציר הציוני ארליך וויטהירינג ענה לו בדברים חריפים והוכיח, כי כל העסקנים המדיניים באוסטריה כבר באו לידי הכרה, שפקידי הממשלה ממפלגת הסוציאליים־הנוצרים אינם מוצלחים לכל דבר. האנטישמיים הפסיקו את הנואם והקימו שאון.

ראש־העיר השקיט אחר־כך את סערת רוחם של האנטישמיים. הוא גלה את דעתו, כי אחרי הסדרים החדשים שהביא במשטרה הווינאית יוסרו כל העיכובים בשילוח היהודים. בתור הנחה למתנגדי הגירושים והשילוח הבטיח אחר־כך ראש־העיר, כי אלה הפליטים המוצאים את מחיתם מעבודות קשות יקבלו רשיון להשאר בארץ.

* * *

ברומיניה.

— **קונגרס יהודי.** לפני המיניסטר הרומיני לענינים דתיים התיצבה מלאכות יהודית שבקשה ממנו רשיון לקרוא לקונגרס יהודי ליום 24 לינואר. מטרת הקונגרס היא, לארגן את הקהלות היהודיות.

כפי שמודיעים מבוקארשט, נתן המיניסטר את הסכמתו וגם הביע את דעתו לפני המלאכות, כי הממשלה רוצה יותר לבוא בדברים עם עסקנים שיש להם יפוי־כח ממי שהוא מאשר עם שתדלנים פרטיים.

— **נגד הזכויות למיעוטים.** לפי ידיעה מבוקארשט, הוציא המיניסטר לענינים דתיים פקודה זמנית בדבר הקהלות היהודיות ב„רומיניה החדשה". לפי הפקודה הזאת נחשבת רק השפה הרומינית לשפה הרשמית היחידה של הקהלות. ורק אזרחים רומיניים יכולים להתקבל לחברי הקהלה.

* * *

בליטה.

לפי ידיעה מקובלת, דנה ה„מועצה היהודית־הלאומית" בישיבתה האחרונה במצבם הכלכלי של יהודי ליטה, ובין יתר הפרטים טפלה בהצעות שונות בנוגע לאופן הסיוע שה„מועצה" תתן ליהודים הליטאיים באמריקה החפצים לשוב למשפחותיהם שבליטה.

* * *

ב א ר ץ־י ש ר א ל.

— ו ו י י צ מ א ן ו מ ו נ ד. בראשית השבוע העבר באו וויצמאן ומונד לירושלים. האחרון מתאכסן בבית שר הנציב.

— ד ע ת ו ו י י צ מ א ן ע ל ת מ י כ ת ה ח נ ו ך ע ל י ד י ה צ י ו נ י ם. בשיחה עם סופר „הארץ" גלה וויצמאן את דעתו, שהציונים מחויבים להמשיך לתת את תמיכתם לבתי־הספר בארץ־ישראל. אם יהודי ארץ־ישראל — אמר וויצמאן — יוציאו בעצמם כרוזים שונים בדבר תמיכת המוסדות החנוכיים שלהם, יגרום זה נזק ל„קרן היסוד"

ת ז כ י ר ו ע ד ה ח נ ו ך

(סוף).

ד) ועוד סעיף אחד שיש לו ערך רב ברגע הזה ודורש תשומת־לב מיוחדה. כשערך ועד החנוך את התקציב לשנת תרפ"א, הוא בא לידי החלטה, שאין בתי־הספר יכולים להתקיים אם לא ישתנה מצבו הכלכלי של המורה.

1) המשכורת אשר המורה קבל עד עתה אינה נותנת לו אפשרות של קיום מינימאלי בתנאי החיים השוררים עתה בארץ.

2) המורה בתפקידו האחראי והקשה, לחנך את הדור הבא, הוצג במדרגה הכי נמוכה בסולם הכלכלי של העובדים בעלי המקצועות החפשיים. זהו יחס בלתי צודק בנוגע [illegible] ביחס לעבודתו. ועד החנוך עבד דרגה חדשה של משכורת המורה. גם הדרגה החדשה אינה פותרת את השאלה לגמרי, אבל יחד עם תשלום החוב מימי המלחמה, שועד החנוך החליט לסלק למורים השנה, הבטיחו את לחמו ונגולה מעל המורה הדאגה המטרידה לצרכיו הכי הכרחיים, ובזה ניתנה היכולת למורה להתרכז בהוראה, להתעמק בה ולהשתלם בה, כי ההוראה בתור מקצוע דורשת מאת בעליה השתלמות בלתי־פוסקת והתמכרות שלמה. בהתאם לזה החלט, שאין למורה לקבל שום עבודה צדדית פרטית. הועידה [illegible] אשרה את התקציב ותשלום החוב, וגם הועד הפועל הציוני אשר את משכורת המורים לפי הדרגה החדשה עד סוף דצמבר בכוונה ברורה, שאם לא ישתנה המצב בארץ, הדרגה הזאת תשאר לכל השנה. על יסוד ז נכנסו המורים לבית־הספר ובאספתם הכללית קבלו עליהם לשאת בעול של המחלקות המקבילות, אשר הועד הפועל הציוני בכונתו לצמצום ההוצאות לא הסכים לפתחן השנה, ונדבו שתי שעות עבודה בשבוע בלי שכר. כי המורים בעמדם על נקודת־מבט, שאין להשאיר ילד יהודי מחוץ לבית־הספר העברי, לא יכלו לעשות אחרת מלפתוח את ביה"ס בשנת הלמודים החדשה. כך הדבר בנוגע לבתי־הספר של יק"א. החנוך החדש במשך כל שנות קיומו בארץ שאף לאסוף את כל בתי־הספר תחת רשות אחת. וזוהי השאיפה להטביע צביון אחד לכל בתי־ספרנו, וזוהי הדרך לחנך את הדור הבא ברוח אחד, רוח התחיה הלאומית. והמורים קבלו על עצמם להשלים בעבודה בלי שכר את הגרעון שבתקציב של היק"א. אי־אפשר היה להשאיר את בתי־הספר של יק"א לכל מי שיושיט את ידו שיבוא ויזכה בהם. על אותו היסוד החליטו המורים להוציא עתון פדגוגי וספרות־ילדים ונעשו ההכנות לכך. אולם בבוא זמן התשלום שלמה מחלקת החנוך רק לפי המשכורת של השנה שעברה ואת סלוק החוב אף לא הזכירה. ועד החנוך מצטרף למחאתו הנמרצה של מרכז המורים נגד העול הזה שנעשה למורים.

הכזבת התקוה של המורה המפריעה בעדו להתרכז בעבודתו והתמסרות זו, היתה המעציבה מצד הועד הפועל הציוני, אשר לא מצא אפילו לנכון לבאר למורים את המצב ולא נכנס כלל בדברים אתם, כל זה נותן למורים את הזכות החוקית לעזוב את העבודה, ורק מתוך מסירותם לבית־הספר נשאר הכל על מכוני בתי־הספר מתנהלים כסדרם. אבל אין שום רשות להשתמש במסירות זו של המורים לרעתם. היוקר מאמיר, תנאי החיים נעשים קשים מיום ליום. ואין אפשרות של קיום במשכורת המורים הקודמת. ועד החנוך דורש את מלוא ההתחייבות לשלם למורים את המשכורת, לפי הדרגה החדשה, לכל השנה, עד שישתנה מחיר צרכי החיים בארץ.

אין זאת רק דרישה צודקת מצד המורים. כי־אם תועלת בית־הספר דורשת, שהמורה יהיה בטוח בלחמו, ומוכרחים פעם לגול מראשו של המורה את הדאגה ללחם לו ולביתו, במובן הכי פשוט של המלים האלה. אין המורה יכול להקדיש את כל כחו ומרצו להוראה כשדאגת הלחם מיבשת את מוחו. מאת המורה דורשים פה יותר מאשר בכל ארץ אחרת. המורה צריך ליצור פה את התכנית ולחבר את ספרי הלמוד ולהמציא את המונח למושג הזר. דברים כאלה אינם יכולים להוצר מתוך דכדוך נפש של דאגות פרנסה פעוטות. התפקיד הראשי דורש מאתנו להסיר מאת המורה את כל זה, למען יוכל להוציא פו־שנים מעבודתו מאשר הוא עלול לתת במצבו הבלתי־טבעי עתה.

דרישותינו איפוא הן:

א) לא צמצום, כי־אם, אדרבה, פתוח והרחבה בעבודה החנוכית התרבותית בארץ.

ב) תקציב מסוים בשביל עבודה תרבותית מחוץ לבית־הספר ביחוד של הפצת השפה בין העולים החדשים בכפר ובעיר.

ג) תשלום משכורת המורים לפי הדרגה החדשה כל עוד לא ישתנו תנאי החיים בארץ ותשלום התוספת בעד החדשים הקודמים. ההבטחה צריכה להנתן תיכף למען ימשיכו המורים את עבודתם מתוך בטחון ויוכלו אולי גם להשתמש באשראי (קרדיט) על יסוד זה.

ד) להשתדל להמציא לבית־הספר את כל המכשירים והספרים הדרושים בהתאם לשאיפתנו להכין את ילדינו לבת עובד בארץ.

שאלת אמצעי הכסף ברגע הזה אמנם נכבדה מאד. ועד החנוך מבין את כל הקושי שבמצבו של הועד הפועל הציוני ומשתדל להכניס גם מתוך הארץ סכומי כסף כפי יכלתו. אבל לוא הכינו תמיד לתקציבים בטוחים למפרע בשביל עבודתנו הציונית, לא היינו יוצרים הרבה בארץ. על הועד הפועל הציוני לפתח תעמולה רחבה בשביל עבודתנו התרבותית בכל תפוצות הגולה. לתעמולה יש ערך חיובי עצמי המכניס תוכן בחיי היהודים בגולה. אנחנו בטוחים, שהאמצעים לעבודתנו ימצאו.

— ה ב י ד ו א י ם ו ה ת נ " ך. החברה לחקירת הארץ אומרת לערוך במשך החורף שורה של הרצאות. ההרצאה הראשונה נקראה זה לא כבר בבית־הספרים הלאומי. המרצה היה — הפרופיסור א. ש. יהודה.

מר דוד ילין פתח את האספה בדברי הספד חמים על הד"ר יוסף חזנוביץ ,שהקדיש את חייו ל„מלאכה אחת", לרעיון יסודי

נפשי אחד: אספת ספרים לבית־הספרים, שיהיה מכון לאומי גדול. הנאספים כבדו את שם הנפטר בקימה.

אחר־כך הציג את המרצה והגיד עליו שבחו.

תוכן ההרצאה היה: „הבידואים והתנ"ך".

הפרופיסור יהודה הוכיח, כי חיי הבידואים לא נשתנו במשך כל אלפי השנים, כשם שהערבה, ערבת המדבר, אשר בה הם שוכנים, לא נשתנתה במאומה. אותן המסורות, אותם המנהגים הקדמונים שלפני אלפי שנים ישנם היום. גם דת מוחמד לא יכלה להשפיע עליהם ולשנות את צורות חייהם.

על יסוד מנהגי הבידואים בערבות המדבר בסביבות הר סיני, בעמון, בחורן ועוד ועל יסוד אגדותיהם ושיריהם הוכיח המרצה סמוכין לכמה מנהגים, דינים, משפטים, ספורים ושירים אשר בתורת משה. דבר זה, מצד אחר, מוכיח גם את קדמת תורתנו.

הוא הוכיח, כי בשבטי הבידואים עתה יש שמות: בני גד, בני נעמה ועוד. ענין „גואל הדם" נשמר גם עתה, וכן עניני סוטה, עין תחת עין, תשלומי כפל וארבעה וחמשה ועוד. גם השמות זלפה, בלהה ועוד מצויים מאד אצל הבידואים בערבות מואב. גם הצמחים: הרותם, הערער, השיח, הקוץ, הנטושה, הלבינה ועוד נשארו שמותיהם כיום בקרב הבידואים. גם השם חבקוק (שם הנביא) הוא שם צמח שיש לו פרח נפלא במראהו. הצפרים הגלה ורוחמה ועוד מעופפות עד היום במרומי הר סיני, וקול היענים נשמע במדבר. כל המאכלים, התבשילים והנזידים הנזכרים בתורה עוד טעמם בהם כיום הזה במדבר. שם יש רקיקים בשמן, הגרש, הקלי, ויש שם גם מין מאכל הנקרא ממש „צפיחית בדבש".

המנהגים של קבלת אורחים כדרך שקבלו אברהם אבינו ויעל, בפתח האוהל; הבגדים, בגדי העזים, עם המקל, הפתיל והחותמת, כאלה שהיו ליהודה, נהוגים עד כה בין הבידואים. גם בגד „ארבע כנפות" משתמשים בו לפרוש על האדמה, לנות, לחסות בו מפני הצנה בלילה.

העלמות מתקשטות בכל התכשיטים הנזכרים בישעיה. חוטב עצים ושואב מים נקלה בעיניהם גם היום הזה, והוא תואר למוגי לב, היראים להשתתף במלחמות השבטים.

תאורי האהבה כמו בשיר השירים הם גם היום: עופר האילים, צביה, קומה כתמר, סנסנים, אשכולות ועוד.

מגרני העומר ,הפאה ועוד מצויים גם היום. המרצה הביא עוד דוגמאות רבות (גלעד, דיני שבועות, יד תחת ירך, דיני חליצה, מנהג המקוננות והסופדות ועוד, ככל אשר היו לפנים אצלנו).

הוא הביא גם דוגמאות רבות לשירת למך, לשירת הבאר שאצל הבידואים, העולות בד בבד עם השירים הנזכרים בתורה.

בדרי הרצאתו פירש גם כמה פסוקים סתומים בתורה ובתנ"ך.

ההרצאה — ברובה נקראה כבר על־ידי המרצה הנכבד הזה לפני עשר שנים בערך בבית־הספרים הזה עצמו — עשתה רושם טוב מאד על הקהל.

המרצה הוציא גם מוסר ידוע על יסוד הרצאתו, עד כמה חיובים היהודים לחקור את התרבות הערבית, את מסורתה ואת ספרותה, כי ממנה תוצאות חשובות להבנת כתבי־הקודש וגם יהיו אחיה משותפים במדינה העתידה.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

קבלת הפנים לג'יימס רוטשילד.

הלשכה הראשית של ההסתדרות הציונית האמריקאית ערכה ביום השלישי העבר, במלון „אסטור" בניו־יורק, קבלת פנים רשמית לשליח ה„מועצה הכלכלית" הציונית, הבארון ג'יימס רוטשילד, בן „הנדיב הידוע", שבא באותו יום לניו־יורק בלוית אשתו.

מפני קוצר הזמן לא נעשו הכנות רבות ובכל־זאת באו יותר מאלף איש, ציונים ועסקנים צבוריים, להביע את רגשות חבתם ורחשי הכבוד שלהם לאחד מבני המשפחה האצילה בישראל, שעשתה כל־כך הרבה בעד ישוב ארץ־ישראל וששמה נשא בפי העם כאגדה נעימה.

יושב־הראש היה נשיא ההסתדרות הציונית, השופט יוליאן מאק. הוא נשא נאום של ברכה בשם ההסתדרות הציונית וספר בשבח פעולותיו של אביו הבארון אדמונד רוטשילד. אחריו נאמו (לפי הסדר): המטיף הלאומי צבי מאסליאנסקי (פתח בעברית וסיים ביהודית), ד"ר שמריהו לוין (עברית בהברה הספרדית), ד"ר סטיפן ווייז והאורח. ד"ר שמריהו לוין נכנס אל האולם אחרי שהחגיגה כבר נפתחה וכשראה הקהל הציוני והעברי את מנהיגו החביב והגדול הזה, ערך לכבודו אובאציה סוערת במשך רגעים אחדים. יושב־הראש הציג אותו בתור „אזרח ארץ־ישראלי" ובהתאמה לזה פתח ד"ר לוין את נאומו בהודעה, שבתור אזרח ארץ־ישראלי הוא מחויב לנאום רק בעברית. נאומו נתקבל מתוך מחיאות־כפים נלהבות ונלבבות, גם מפני היופי והקסם של דבריו וגם מפני ההפתעה הנעימה, כיון שזה היה נאומו הראשון של הד"ר לוין אחרי שובו לארץ זו.

האורח הנכבד נשא נאום קצר. אחרי שהביע תודה בשמו ובשם אשתו בעד אותות הכבוד והחבה שהראה להם הקהל, אמר בין יתר דבריו: „הממשלה האנגלית נתנה לעם ישראל את ההזדמנות המצוינה להיות שוב לעם כמו כל העמים. היא נתנה לנו נציב עליון יהודי בארץ־ישראל. וזכרו את דברי באלפור מה שאמר פעם: עשו אתם את חובתכם ועשינו את חובתנו גם אנחנו.

„בשעה זו אין עלינו להשתעשע במלים ובתיאוריות. אנו מחויבים להתחיל בעבודה ממשית — — — עלינו לפתח את ארץ־ישראל במובן הכלכלי.

„באתי לארץ זו בתור חבר של ה„מועצה הכלכלית" העוזרת בבנין ארץ־ישראל. במועצה הזאת מעונינים בעלי הון באנגליה ובצרפת, אפילו כאלה שאינם ציונים. אני מקוה, שגם באמריקה אוכל לענין מספר יהודים להשתתף בעבודות המועצה הכלכלית.

„אבוא בדברים עם המנהיגים הציוניים באמריקה, שאני מכבדם מאד, ומקוה אני, כי יעזרו לי בעבודה הגדולה של בנין ארץ־ישראל".

הקהל כבד את האורח, בשעה שהוצג, לפני נאומו, על־ידי יושב־הראש בשירת „התקוה" מתוך קימה. וכן נתקבלו דבריו במחיאות כפים סוערות.

אחר גמר הנאומים עבר הקהל בשורות מסודרות על הבימה

לפני מר רוטשילד ואשתו והחליפו עמהם דברי ברכה ותודה מתוך לחיצת־יד.

ג׳יימס רוטשילד לקח חלק בכבוש ארץ־ישראל, בעבדו בגדוד העברי בתור מאיור. הוא למד גם את השפה העברית ובארץ־ישראל נאם פעם בעברית.

* * *

ה נ ש ף ש ל ה ש ב ו נ ה ה ש נ י ת.

אלפי ציונים מניו־יורק והסביבה מלאו במוצאי־שבת, 15 ליאנואר, את האולם היפה של „וואלדורף אסטוריה", ניו־יורק, בנשף שנערך על־ידי השבונה הציונית השניה.

האורח הציוני והעברי הגדול — ד"ר שמריהו לוין, משך עליו את תשומת־לבו של הקהל הרב ונתקבל על־ידי מחיאות־כפים סוערות.

השופט לואיס בראנדייס הודה במכתב אל מסדרי הנשף, בעד ההזמנה המיוחדה שנשלחה אליו וגם הביע את צערו על שלא יכול לבוא

* * *

ק ר ן ה י ס ו ד.

— נתקבלה טלגראמה מווינה, כי הסטודנטים היהודים החליטו לצום יום אחד ולנדב את מחיר ארוחותיהם לקרן היסוד.

— בועידתן השנתית של ה„אגודות הקרובות ברוח" (פרינדלי סוסייטים) בלונדון נתקבלה החלטה פה־אחד לעזור לבנינה של ארץ־ישראל על־ידי תמיכתם את קרן היסוד.

— לפי ידיעת לשכת העתונות היהודית, מחכים העסקנים הציוניים בקובנה לבואו של ז. זאבוטינסקי. הוא יעבור בכל ערי ליטה וינהל תעמולה לטובת קרן היסוד.

* * *

ה ח ל ט ו ת ה ו ע ד ה פ ו ע ל ש ל ה ה ס ת ד ר ו ת ה צ י ו נ י ת ה ג ר מ נ י ת.

כלפני שבוע נגמרה בברלין הועידה המיוחדת של חברי הועד הפועל הגדול של ההסתדרות הציונית בגרמניה.

מלבד החלטות בנוגע לפעולותיה של הציוניות הגרמנית נתקבלה גם־כן שורה של החלטות ביחס אל תכנית פעולותיה של הציוניות העולמית.

בין יתר ההחלטות החשובות ישנן אלה: 1) התכנית של „קרן היסוד" צריכה להיות אחת בשביל כל הארצות. 2) הכנסת „קרן היסוד" צריכה לבוא מ„מעשר" הרכוש באופן כזה: הפרשת מעשר בפעם הראשונה מכל הרכוש והפרשת מעשר מהריוח השנתי במשך חמש שנים. 3) הקונגרס הציוני הכלכלי יקרא בקיץ הבא. 4) ההסתדרות הציונית תסדר את ההגירה לארץ־ישראל.

הועידה קבלה החלטה של הסכמה לפעולותיהם המדיניות של וויצמאן וסוקולוב.

* * *

ה ס ת ד ר ו ת „מ ע ב י ר י ם" ב ו ו י נ ה.

ווינה נועדה לרגלי מצבה הגיאוגראפי לשמש מרכז להעליה לארץ־ישראל. בהכרה זו נוסדה בהסכם עם ההסתדרות הציונית וביחוד עם ההנהלה בלונדון ועם המשרד הארץ־ישראלי הווינאי חברה בשם „מעבירים", שמטרתה להקל את המסע ואת הובלת החפצים וסחורה לארץ־ישראל. קרן היסוד של החברה היתה לכתחילה מליון כתרים, אולם לרגלי ההתפתחות המהירה של החברה הועלתה כבר קרן זו לחמשת מיליונים כתרים. החברה הזאת היא מוסד מועיל עד מאד לנוסעים לארץ־ישראל. היא לא רק מעבירה את הנוסעים ותפציהם וסחורות שונות מכל הארצות לארץ־ישראל וחוזר חלילה, אלא ממציאה, במקום שזה נחוץ, גם את כל התעודות הדרושות, כעין: תעודות־מסע, רשיון למסע וכו׳. החברה הזאת פועלת לא רק לאנשים יחידים, אלא גם לאורחות שלמות.

החברה „מעבירים" אינה מקבלת שכר מנוסעים עניים, ולא זו בלבד, אלא שעל־פי תקנותיה היא מכניסה חלק מהריוח הנקי לאוצר המשרד הארץ־ישראלי אשר בווינה ליסוד „קרן למהגרים עניים". באופן כזה מופיעה החברה „מעבירים" בתור מוסד לטובת הכלל במובן הרגיל.

מלבד מרכז החברה, הנמצא בווינה (1, בוירגמארקט 24), יש עוד סניפים בברלין, קראקוי, לודז, דרוהוביטש, פרזמיסל וטריאסט ועוד יוסדו סניפים כאלו גם בפרסבורג, אוסטריה המאדארית, לבוב, וורשה, ביאליסטוק, קייב, אודיסה וקונסטאנציה.

* * *

ק ר ן ה ק י י מ ת ל י ש ר א ל.

הכנסות הקרן הקיימת לישראל במשך 1 עד 30 לנובמבר 1920 עולות לסך 0.5. 17,052 ליטרות שטרלינג.

— ה ק ר ן ה ק י י מ ת ל י ש ר א ל ב ו ע י ד ו ת צ י ו נ י ו ת. בועידות הציוניות הארציות שהיו בחדשים האחרונים בארגנטינה (בואינוס־איירס) איטליה (טריאסט), אוסטריה (ווינה), יוגוסלאביה (זגרב), ליטוניה (ריגה), רומניה (בוקארשט), סקאנדינאביה (סטוקהולם) ושראנסילבאניה (קלויזנבורג) הוקדשה תשומת־לב מרובה לעבודת הקרן הקיימת לישראל. נקראו הרצאות על־דבר תעודותיה הישוביות של הקרן הקיימת ידיעות־ישוביות על־דבר העבודה המקומית ונתקבלו החלטות המדגישות את חשיבותה הגדולה של הקרן הקיימת בשעה זו ועל הנחיצות לחזק ולהרחיב את העבודה לטובתה. החלטות כאלה נתקבלו גם בועידות האחרונות של „צעירי ציון" וה„מזרחי" באמריקה. מלבד זה נערכו בארץ־ישראל, איטליה, אוסטריה ורומניה ועידות ארציות מיוחדות של עסקני הקרן הקיימת.

ועידת ציוני ארגנטינה החליטה לאסוף במשך השנה הבאה סכום של מאה וחמשים אלף דולארים ארגנטינוים לטובת הקרן הקיימת.

— ע ב ו ד ת ה ק ר ן ה ק י י מ ת ל י ש ר א ל ב ח נ ו כ ה. לפי הידיעות שנתקבלו עד כמה במשרד הראשי של הקרן הקיימת בהאג, נערכו על־פי האיניציאטיבה של השלכות הארציות ימי תעמולה וקבוצי כסף לטובת הקרן הקיימת בחנוכה בכל ערי הארצות האלו: אמריקה הצפונית, ימי פורים ובאזארים, ארץ־ישראל, אנגליה, אוסטריה, גרמניה, גליציה המזרחית, ליטה, פולניה שווייצריה טשיכו־סלובאקיה ועוד.

— מ פ ע ל י ם מ י ו ח ד י ם ל ט ו ב ת ה ק ר ן ה ק י י מ ת. הועדה העירונית של הקרן הקיימת בירושלים פנתה בחוזר לכל בתי־הספר לעורר את המורים להקדיש תשומת־לב ראויה לתעמולת הקרן הקיימת בתוך כתלי בית־הספר. בתשובותיהם על החוזר הזה מביעים המורים את חבתם היתירה

לקרן הקיימת ומבטיחים להשפיע ולעזור עד כמה שידם מגעת להצלחת הקרן הקיימת. חבר מורי בתי־הספר לבנות א' בירושלים החליט להדביק על כל מכתביו, פתקאותיו וכו' בולי הקרן הקיימת, לקבל בכל מחלקה קופסה של הקרן הקיימת, לסדר הקראות מיוחדות על הקרן הקיימת ולטובתה ועוד.

משפט השלום העברי ביפו פרסם בעתוני ארץ־ישראל מודעה זו לטובת הקרן הקיימת:

„משפט השלום העברי ביפו מודיע בזה לקהל, ששום בקשות, הודעות, מכתבים לא יקובלו בלי בול הקרן הקיימת.

„במו־כן אני מודיעים, שפסק־דין, אשור חוזים מעונים מס לטובת הקרן הקיימת, לפי החלטות של הועידה הארצית לקרן הקיימת".

— שבוע הקרן הקיימת לישראל בלטלאנד הכניס שלש מאות אלף רובלים לומוניים.

— שוק הסחורות שנערך לטובת הקרן הקיימת בליברפול הכניס עד כה כ־2,000 ליטרות שטרלינג ולפי הודיעות האחרונות תגדל הכנסתו עד 5—6 אלף ליטרות שטרלינג.

שונות

תפלגת אניות מסודרת בין אמריקה וארץ־ישראל.

מודיעים לנו, כי החברה שנוסדה זה לא כבר בניו־יורק „להעברה סחורות ולהפלגת אניות לארץ־ישראל" („פלישתיין קומרס אנד נאוויגיישן קימפאני") ושאחד ממיסדיה היה המנוח אברהם אליהו לובארסקי, התקדמה הרבה בפעולותיה בעת האחרונה.

האניה הראשונה שקנתה החברה נקרא שמה „קדימה" ויכולת לשאת משא בסכום של 1,600 טון.

האניה הזאת תפליג לארץ־ישראל מן הנמל הניו־יורקי בסוף חודש יאנואר ותהיה טעונה במשא הגון של סחורות.

בראש התורן של „קדימה" מתנוסס דגל עברי.

החברה מתכוננת עכשיו לקנות עוד אניות אחדות והיא מקוה שבעוד זמן קצר יהיה ביכלתה לערוך הפלגת אניות מסודרת בין אמריקה וארץ־ישראל.

* * *

פרופיסור צבי חיות בניו־יורק.

ביום הרביעי העבר, 19 ליאנואר, בא לניו־יורק המלומד העברי הגדול, המכהן בתור רב ראשי בקהלת ווינה, פרופיסור צבי חיות.

האורח הנכבד הידוע בתור אחד המומחים במקצוע המדע השמי ובמקצוע „חכמת ישראל", מצטיין גם־כן בשדה העסקנות הציונית והעברית. ותודות להשפעתו הגדולה התקרבו הרבה מהמתבוללים הקיצוניים ביוונה אל הרעיון הלאומי והציוני.

יחד עם כל העברים והציונים קוראת מערכת „התורן" להאורח הנכבד: ברוך בואך!

— בשבוע העבר בא לניו־יורק גם מי שהיה ה„חכם באשי" בקונסטאנטינופול, ד"ר חיים נחום. בהיותו חניך חברת „כל ישראל חברים" ואחר־כך אחד מעסקניה הוא עומד בשורת המתנגדים לציוניות. בחודש מאי העבר הוכרח להתפטר ממשרתו אחרי שהלאומיים נצחו בהנהלת הקהלה.

אחת ממטרותיו בארץ זו היא: לפרסם בקרב יהודי אמריקה את פעולות חברת „כל ישראל חברים" במזרח.

* * *

מחיי האגודות.

הסופרת העברית זינה רבינוביץ, שבאה זה לא כבר לניו־יורק, נאמה ביום הראשון העבר בהסתדרות „אחיעבר" על „היהודים ברוסיה בזמן המלחמה". היא מסרה „סך־הכל" קצר ממצב היהודים החמרי והתרבותי ברוסיה ובאוקראינה במשך זמן המלחמה וגם תארה פרטים אחדים מענויי היהודים באוקראינה.

מר יצחק ספקטור, שהיה גם כן בארצות ההן בזמן המלחמת והפרעות, מלא אחרי דברי הנואמת.

באספה זו של „אחיעבר" החלט לערוך באנקט לכבוד העורך והסופרים של „לוח אחיעבר" ב־29 ליאנואר (מוצאי־שבת). חברי הועד להכנת הנשף הם: א. רבינוביץ וזליגסון.

— מודיעים לנו, כי בחגיגה הפומבית לכבוד הופעת „לוח אחיעבר", שנערכה כלפני שבועים, ב־9 ליאנואר, השתתפו גם הנקובים להלן במלוא התכנית של הנשף: ש. גינזבורג ודניאל פרסקי — בתור נואמים, א. שפיזהנדלר בתור יושב־ראש ומרת הירשטרים בתור מקריאה.

* * *

ספרו החדש של זאנגביל.

יצא לאור ספר חדש מאת ישראל זנגביל בשם „קול מירושלים". בספר הזה הוא מראה על העושר הרוחני שנתן עם ישראל לכל האנושיות. מלבד התנ"ך הוא מזכיר את כל הזרמים התרבותיים והדתיים שמקורם הוא הרוח העברי.

הוא נוגע גם־כן בציוניות ובטמונות האנגלית על ארץ־ישראל וגם פה, כמו־כן, הוא נשאר נאמן להשקפותיו המקוריות על שתי אלה.

העסקן הציוני פרופ' לאנדוי.

ב־29 לדצמבר, 1920, מת פתאום בברלין הפרופיסור היהודי הידוע ליאופולד לאנדוי. המנוח התמחה בתור רופא למחלות נשים ועוד בימי הריאקציה של ממשלת הקיסר ניתנה לו משרת פרופיסור באוניברסיטה הברלינית, למרות שלא ניתנו בעת ההיא משרות כאלה ליהודים ולמרות שהיה יליד פולניה.

פרופיסור לאנדוי היה יהודי אורתודוכסי והצטיין בתור עסקן צבורי. שנים אחדות לפני התפרץ המלחמה העולמית נעשה לציוני ונבחר לחבר הועד המטפל ביסוד האוניברסיטה העברית בירושלים. הוא לקח גם־כן חלק אקטיבי בסכסוך הידוע שהתפרץ בין ההסתדרות הציונית ובין ה„עזרה" בשל שאלת השפה העברית בבתי־הספר של האחרונה בארץ־ישראל. הוא נלחם גם־כן יחד עם הלאומיים היהודיים האחרים נגד המתבוללים של חברת „כל ישראל חברים".

בעת האחרונה התענין ביחוד בתחית השפה העברית והוא היה נשיא בית „תלמוד־התורה" העברי היחידי הקיים בברלין. תנצב"ה.